

קונטרס

הבינוני

פרשת
ויקרא
תשפ"א

שנה ג' חוברת כ"ו

הופיע
ויצא לאור!!

שיעורי
הרב שמעון שפיצער שליטיא
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הבינני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

ספר הבינני

הופיע ויצא לאור!

אם חיפשת בחנות ולא מצאת

נא להתקשר

Ho722577726@gmail.com

347-351-2400

מפתח הענינים:

מדור אמונה ובטחון שיעור צ"ג

החובה לדעת שיש חשבון לכל דבר ושהחשבון נעלם מאתנו

הליכות דיני הקב"ה נעלמות ועמוקות \ תמים תהיה עם ה' אלוֹקִיךָ \ קושיא שיסודה בטעות \ מעשה בבני משפחה שהבריתו את אביהם \ בהדי כבשי דרחמנא למה לך \ ידיעת החשבונות - הטובה היא אם רעה \ על דא כשל כח הסבל \ הכל נעשה בחשבון \ ואלה המשפטים – דא רזא דגלגוליא \ כך בני אדם מבליים ימיהם בטרדות העולם \ מה לך כי תתלונן \ יש דין ויש דייך \ א-ל אמונה ואין עוול \ דייך שדן דין אמת לאמיתה \ המאבד מה שנותנים לו \ לא ימיש מעשות פרי \

יום שני פרשת ויקרא – ב' ניסן ה'תשפ"א

הגישה הנכונה בעשיית ההכנות לפסח

הלחץ זו הרחק \ מה העבודה הזאת לנו \ עצת ה' – הבא ליטהר מסייעין אותו \ לא עליך המלאכה לגמור \ העולם נברא בשביל ראשית \ לא מחכמה שאלת זאת \ הבא ליטהר יבטח שהקב"ה יסעינו \ וקווי ה' יחליפו כח \ וצדיקים ככפיר יבטח \ מעשה בחסיד שהתשכר בערב יו"כ \ כל דכפין ייתי וייכול – מעשה בחסיד \ אל תתרשל מפני קוצר יכלתך \ בשער לא יפתח פיהו \ לא נפלאת היא ממך \ פתחו לי פתח כחודו של מחט \ קרבת אלוקים לי טוב \

יום שלישי פרשת ויקרא – ג' ניסן ה'תשפ"א
הכנה לפסח על-ידי נתינה לאחרים

המנהג לחלק מעות חיטין \ מצות יְאָכַל את שבעת הימים \ מעשה בנותן שניצל מן החמץ \ כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוקיך \ כל שפע מקורו ברוחני \ בלתי טהור הוא כי לא טהור \ נסיון העושר גם בשפע טהור \ הנותן נעשה כלי רוחני \ השפע מוכן ומזומן לאדם \ אין האדם מעני מן הצדקה \ הזורעים בדמעה ברינה יקצורו \ קבלה שעל ידי נתינה \ האדם בחידושו צריך לשפע רוחני \ כל דכפין ייתי וייכול – גילוי דעת \ החודש הזה לכם – לכם ולא לך \

מדור עיון תפילה

א-להי נשמה שנתת בי טהורה היא – כחה של נשמה

ויתרוצצו הבנים בקרבה \ אם כן למה זה אנכי \ שתי מסקנות מסוכנות \ שני כוחות נפרדים \ טביעות עינא דקלא – משל ונמשל \ מלחמה בין דעת המלאך לדעת הבהמה \ שני מלכים נלחמים על עיר אחת \ גוף האדם איננו אדם \ טעם הקדמת היצר הרע ליצר טוב \ האדם עצמו שואף לרוחניות \ מחאה אדירה \ תן לה כדי מזונה \ אפשר דאך – מעשה שהיה \ בת קול יוצאת ואומרת \

מדור שבת קודש

סעודת מלוה מלכה

לעולם יסדר אדם שולחנו במוצ"ש \ לווייה שנובעת מחיבור רגשי \ קשה עלי פרידתה \ כך נהגו רבותינו \ קדש עצמך במותר לך \ קדושת שבת קביעה וקיימא \ סעודת מלוה מלכה מחזירה את האדם לשורשו \ למלא את הבית בקדושת השבת \ בסעודת מלוה מלכה חלה ברכת השבת \ היחוד הנעשה במוצאי שבת \ עצם הלזו נהנה רק מסעודת מלוה מלכה \ סעודה שאין מעורב בה רע \ כוחה של עצם הלזו להחיות מתים \

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפמא זיע"א

הצדיק מהדר בשלום ביתו \ בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך \ כיון שנפתחו השערים נפתחו \ חרב לא יחסר בארצכם \

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו
פטרון מדור אמונה ובטחון

מדור אמונה ובטחון שיעור צ"ג

החובה לדעת שיש השבון לכל דבר ושהשבון נעלם מאתנו

הארץ לשמים לוקח חמש מאות שנה, ואחר כך כל רקיע משבעת הרקיעים לוקח עוד חמש מאות שנה, וכן בין רקיע לרקיע. כמו כן מחשבותיו של הקב"ה כביכול גבוהים כל-כך, עד שאי-אפשר לתפוס אפילו חלק מהן.

תמים תהיה עם ה' אלוֹקִיךָ

והאמת שזה נכלל במצות "תמים תהיה עם ה' אלוֹקִיךָ" (פרשת שופטים יח, יג) אשר לפי רבינו יונה (שערי תשובה ג, פו) היא המקור למצות הבטחון, והיינו כפי שפירש רש"י שם שלא תחקור אחר העתידות. ואין הכוונה לעתידות דווקא, אלא לכל מה שנעלם מאתנו, כי כפי שאין לנו את הכלים לדעת את העתיד, שהרי הקב"ה נתן לנו כלים אך ורק להשיג מה שנוגע לנו לעבודת ה' ולחיות חיים מאושרים בעולם הזה ובעולם הבא, כמו כן אין לנו את הכלים להבין את מהלכי ה', מדוע עשה כך ומדוע עשה כך, ועל כן אין לנו להתעקש להבינם. האדם מרגיש שהוא מוכרח להבין, ואם אינו מבין, הוא מרגיש שעשולו עוול והוא מתרגז על כך. אך טפשות היא! כי אין שייך להשיג חשבונות שמים. יש לך ראש קטן כל-כך, כיצד תרצה להשיג חשבונות שמים.

הליכות דיני הקב"ה נעלמות ועמוקות בשיעור הקודם למדנו את דברי החיזוק הנפלאים של רבינו המחבר, שאם האדם רואה שהוא עובר במצבים קשים ומורכבים, עליו להבין שיש לכך חשבונות רבים ושלכל קושי שפוקד אותו יש סיבות גבוה מעל גבוה. ונתבאר שמהאי טעמא הדבר פשוט שאין לאדם שום יכולת לשנות אותם מצבים על-ידי השתדלות גשמית, שהרי יש לאותם מצבים סיבות וגורם עליון. רבינו המחבר מסיים את לשונו בהאי לישנא: וְהַלִּיכוֹת דִּינֵי הַבּוֹרָא יִתְעַלָּה (כלומר, דרכי פעולתו) יוֹתֵר נְעֻלְמוֹת וְעֻמְקוֹת וְעֻלְיוֹנוֹת מִהִגִּיעַ אֶל יְדִיעַת חֻלְקֵיהֶם (כלומר, מלהשיג אפילו חלקים מהם, שהרי האדם מוגבל מאוד, בער ולא יידע), כֹּל שֶׁכֵּן כָּלֵם (כל שכן שלא יוכל להשיג את כל החלקים), וַיִּכְרַךְ אָמַר הַקְּתוּב (ישעיה נה, ט): כִּי גָבְהוּ שְׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דְרָכֵי מִדְּרָגְתֵיכֶם וּמִחֻשְׁבֹּתֵי מַחְשְׁבֹתֵיכֶם.

האדם מבקש להבין במחשבתו את דרכי הקב"ה; הלא טפשות היא! שהרי מחשבותיו של הקב"ה גבוהים ממחשבותינו כגובה השמים מן הארץ. וכבר אמרו חז"ל (חגיגה יג, א) בענין נבוכדנצר שביקש לעלות השמימה, שטפש היה, כי ללכת מן

לחשוב שלא אסתדר כפי שאני רוצה... מגיע לי, לא?), ולכן כאשר משהו משתבש לו והצלחתו מתבטלת, נסיונו נעשה עליו קשה מנשוא, ואז הוא מתחיל לרטון: למה? למה דווקא לי קורים דברים כאלה?

כל זה מפני שהרגיש עד כה שכל הצלחותיו מובנות מאליהן לאור עשיותיו הברוכות ולאור צדקותו. בוודאי יש לי עשירות, שהרי אני נוהג כך וכך; בוודאי אני מקבל שידוכים הגונים, שהרי אני מחנך את בניי היטב ויוצא לי שם טוב. לכן כשחסר לו משהו, מתנוצצת לו הקושיא: למה?

אומר לו רבינו המחבר: קושייתך בטעות יסודה! כשראית הצלחה גדולה בענייך, חשבת שאתה יודע את החשבון, ולכן אין אתה מבין מה נשתנה עכשיו כשנתהפך עליך הגלגל. ולמען האמת, מעולם לא ידעת את החשבון. האדם המאמין אומר: איני יודע למה הקב"ה מטיב לי כל-כך, והרי לא מגיע לי כלום; כפי הנראה הוא נותן לי מתנות חנים מפני שהוא טוב ומטיב ונותן גם למי שאינו ראוי ואינו כדאי. והיות שהוא מתרגל לחשוב כך, כשחסר לו דבר קטן ואפילו גדול, אינו מרגיש כאילו אירע לו דבר משונה, וממילא קל לו לקבל את המצב החדש באהבה.

מעשה בבני משפחה שהבריחו את

אביהם

מכאן נבוא להרחיב בע"ה בענין חוסר הבנתנו והשגותינו בתהלוכות ה', ונפתח במעשה שנדפס בספרן של צדיקים¹ (מערכת

על האדם לזכור שלכל דבר יש חשבון, ושהצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עוול, צדיק וישר הוא. ומתוך כך יבין שכך בדיק היה צריך להיות, ושהוא הטוב ביותר עבורו, כי חשבון מדוקדק יש בזה, ובזה יקיים מצות תמים תהיה עם ה' אלוֹקֶיךָ.

נמצא בסופו של דבר, שדיעה זו מסייעת לאדם לבטוח בהקב"ה, זאת מתוך הכרה שיש סיבה וגורם לכל דבר. ואפילו כשיקרו לו עוולות שונות על ידי אחרים, לא יחשוב שהעוול נגרם לו על ידיהם מחמת בחירתם, אלא יזכור שהם נעשו לו מפני שכך נגזר בשמים לטובתו. הלה נסע במהירות מופרזת והפיל את ילדך ח"ו, הלה לא חניך נכונה את תלמידיו ובעבור כך פגע בבנך, וכהנה וכהנה. דע לך, שאם התוצאה באה אליך, סימן הוא שכך היה צריך להיות על-פי גזירת שמים, וכל הסיבות שנראות לעין, ונדמה לך כאילו הם גרמו לכך, אינן אלא לבוש לגזירת שמים, כי רצון הקב"ה שדרכי פעולתו יהיו בהעלם ויתלבשו בחוקי הטבע, כדי שלא תהיה לאדם נטייה טבעית אל האמונה והבטחון, אלא יצטרך לבחור בהם ויגדל שכרו מאוד.

קושיא שיסודה בטעות

אכן צריך לשנן יסוד זה ללא הרף, כי בדרך כלל כשהולך לו לאדם טוב, או אפילו כשיש לו תחומים מסוימים שמצליח בהם, הוא נוטה לחשוב שכך הוא המצב הטבעי על פי סדר הבריאה (הן אני מתפלל ולומד ועושה מה שצריך פחות או יותר, מדוע

¹ להגה"ח רבי אלעזר דוב גימאן זצ"ל מחסידי הרה"ק רבי ירחמיאל משה מקאזניץ זיע"א.

בדעתו הלא הילד ההוא הוא הגביר בעצמו, והמעוות אשר נתנו ל', הם מעותיו, ואחר כך נתן מעות לקנות צרכי הברית וכדומה.

ויהי כאשר הבריאה האשה, הלכה האשה עם הילד הנ"ל יחד עם העניים מעיר לעיר, ויהי לימים, הגיע הזמן של הבן הצעיר של הגביר להיות בר מצוה, ועשו בני הגביר סעודה גדולה, והזמינו כל בני העיר, וגם הרה"ק היה מן הקרואים, וגם עשו סעודה בשביל העניים, ונודמן שהאשה הנ"ל עם בנה, שהיה עתה כבן שש שנים, גם כן היו על הסעודה, ועשו שולחן עבור המכובדים לבד ועבור העניים לבד, והנה אותו הבן של האשה, לא רצו בשום אופן להיות בין העניים, רק בראש בין המכובדים, ויעש קולות ושערוריות, והרה"ק ראה אשר באמת הוא תובע את מקומו הראוי לו, כי הוא הבעל הבית האמיתי, ואמר הרב לבני הגביר: הנה הוא ילד, יעשו רצונו ואל יפריע השמחה, וכשחלקו המנות, רצה אותו הילד דוקא המנה החשובה, והוכרחו למלאות רצונו גם בזה, ושאלו לאמו אם בכל שמחה הוא עושה כזה, ותאמר: לא הסכין עד הנה לעשות כה, ועתה איני יודעת מה היתה לו שהוא עושה מעשים כאלה.

ויהי כאשר חלקו מעות לעניים, רצה שיתנו לו יותר מכולם, ובזה לא מלאו רצונו, ונטלוהו וזרקוהו מחוץ לפלטין, וחרה הדבר מאוד להרה"ק, שהוא ידע שזה הנער הוא אביהם והם עשו לו כזאת, ועוד ראה הרב דברים אשר לא היה יכול לסבלם, וביקש

הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א אות יד). וזה לשון הספר שם: שמעתי אשר הרה"ק רבי משה [אליקים בריעה] מק"ק זעליחאוו זי"ע² סיפר מעשה זה להרה"ק רבי אלימלך מגראדויסק זי"ע³, כי לאחר הסתלקות הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע, לא אבה תלמידו הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע לקבל עליו למשוך עדה, ובא אליו בחלום רבו הקדוש הנ"ל, ואמר לו שיקבל עליו את הנשיאות, ולא רצה. והבטיח לו, שאם יקבל עליו הנשיאות למשוך עדה, יראה מסוף העולם ועד סופו, והוכרח לקבל עליו, ויקץ שלמה והנה חלום. וירא והנה מביט מסוף העולם ועד סופו, ותיכף באו אליו בבכיה רבה מגביר אחד אשר הוא נוטה למות רחמנא ליצלן, ונתנו לו פדיון ח"י או עשרה אדומים (סכום גדול), ובאותו יום באה אליו גם האשה אשר על ההקדש, כאשר אשה אחת מנשות העניים היא וולדה הם בחזקת מסוכנים, וראה הרה"ק ברוח קדשו אשר זה הגביר אשר נוטה למות, תיכף אחר הסתלקותו ייכנס נשמתו בוולד ההוא של האשה, וכל זמן שלא יסתלק הגביר ההוא, אין באפשרי שתלד האשה, וכך הוה, כי תיכף נשמע קול הברה בעיר שמת הגביר, ותיכף באו בבשורת מזל טוב שהאשה אשר בהקדש ילדה בן זכר, ובאו אל הרה"ק, היות ששם בהקדש הקור גדול ואין עצים לחמם, ונטל הרה"ק אדום אחד מהאדומים שנתנו לו פדיון עבור הגביר, ונתן על העצים, כי אמר

² מגזע זוועהיל, בנו של הרה"ק רבי יצחק שלמה בן רבי יחיאל מיכל מזוועהיל זי"ע. רבי משה היה חתן הרה"ק רבי יהושע אשר מפאריסוב ונכד רבי משה א"ב מקאזניץ זי"ע.

³ בנו של הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ה'שרף' ממאגליניצא זי"ע.

כולם...

כך נותנים בני אדם תירוצים טפשיים להתרחשויות גדולות ועמוקות אשר מלוות את חיי האדם. וכעין זה ישנם אין ספור התרחשויות אשר כל אחד מאתנו רואה ואינו יכול לתת להן הסברים המתיישבים על דעת המשכיל. ובכן, כל אחד מאתנו מחויב לקיים בראותו התרחשויות אלה מצות "תמים תהיה עם ה' אלוקיך". רבינו המחבר מלמדנו שאם אנו חפצים להיות בעלי בטחון ולהשאיר רגועים ושלוים אף כאשר נראה מעשים אלה אשר גורמים מעצם טבעם עגמת נפש מרובה, עלינו לזכור שיש לכל דבר חשבון מדוקדק ושכך בדיוק צריך להיות, ומתוך כך לקום ולהודות לה' על שמנהל את עולמו כפי מחשבתו. וכשהאדם עושה כך, הקב"ה פותח לו צוהר, להראותו לפעמים איך הדברים פועלים.

ידיעת החשבונות – הטובה היא אם רעה

וכאן המקום לשאול בשביל החידוד: להבין חשבונות שמים – הטובה היא אם רעה? מצד אחד נדמה לנו שאם נבין חשבונות שמים, לא תעגם נפשנו כל-כך, כי נבין מדוע נעשה כל דבר לפי חשבון מדוקדק. מצד שני, הלא ראינו במעשה דהרה"ק מקארלין, שהצדיק ביקש שיטלו ממנו המדרגה לראות מסוף העולם ועד סופו משום שלא יכול היה לסבול את הצער.

עוד יש לשאול: אם תמצא לומר שעדיף שלא להבין חשבונות שמים וכפי שהצדיק ביקש שיטלו ממנו מדרגה זו, מדוע הבטיח לו רבו הרה"ק רבי אהרן הגדול זיע"א שיראה מסוף העולם ועד סופו, והרי

מהשי"ת שיטול ממנו זו המדרגה. עד כאן המעשה.

בהרי בבשי דרחמנא למה לך

כמה גדול הוא הלימוד של מעשה זה, והרי מעשה זה משתקף אצל כל אחד מאתנו ללא הרף. יש לנו צער, יש לנו עגמת נפש, ולפעמים כל-כך קשה לנו לסבול את צערנו, עד שאנו מעדיפים להסיח את דעתנו. יש ואנו רואים אדם חשוב אציל המידות ועדין הנפש, כליל המעלות, וביום בהיר אחד פוקד אותו קושי עצום המעמידו בפני נסיון שאי אפשר לתארו. הדברים אינם מסתדרים לנו בראש, ואז אנו שומעים פלוני מסביר זאת בכה ואלמוני בכה, אך לאחר כל ההסברים אנו מבינים שאין אנו מבינים.

לפעמים יש שחינכו את הבן ללכת בדרך התורה ולפתע מתגלה שהוא בוחר לו דרך אחרת רח"ל, וכולם שואלים בפליאה: היתכן? ילד כזה?! ממשפחה כזו?! ואז מנסים לתרץ: בגלל שהיה לו חבר רע. הגעו עצמכם! האפשר להעלות על הדעת שבגלל שהיה לו חבר רע, או בגלל שנחשף למשהו ושמע משהו, לכן נגזר על אביו להצטער כל-כך? ! הלא אין לזה הסבר.

עוד יש לפעמים משפחה שכולם בה בעלי כשרונות נפלאים ורק אחד מן הילדים נולד עם כשרונות חלשים, דבר זה גרם לו להפגע הרבה, וכתוצאה מכך התחיל לההתדרדר עד שהגיע לשאול תחתית רח"ל, וכולם מתלחשים: כפי הנראה קיבל את המוח של הסבא מהצד השני, וחוזך מזה היה איזה מלמד שהקניטו וירדו חיציו עד לעומק השיתין, וכי פלא הוא שנפגע? ! בוודאי הוא נפגע, רק מה? והרי יצר הרע יש לו כמו

רעה היא בשבילי!

בעל הבית, וכל זה נתן לו בהירות, אך כיון שראה בני אדם שאינם חיים באמונה ובטחון; הם אינם אומרים אם הילד התיישב בראש, כנראה יש בזה חשבון, אם הילד מבקש יותר כסף מכולם, כנראה יש חשבון בדבר, הדבר ציער אותו עד מאוד. כשרואים איך אנשים נלחמים ח"ו עם תוכניתו של הקב"ה וגורמים לצער על גבי צער ובזיון על גבי בזיון, הצער גדול מנשוא, ואז עדיף אולי שלא לראות...

כמה פעמים יש שהאדם מחתן את בנו והוא מרגיש שזה הלילה כולו שלו ומנסה לנצלו כראוי, והנה מגיע אחד מילדיו ועושה לו בזיונות ומקלקל לו את כל השמחה. כמה מעשים יש כאלה! וכי מעשים אלו שונים ממעשה זה עם הרה"ק מקארלין?! הלא ברור כשמש שיש לכך חשבון! הצער הוא רק כאשר האבא לוקח את הילד, מכניסו לחדר ומצליף בו את מכותיו בגלל הבזיונות שגרם לו. זהו צער שאין כמותו, שהרי הוא נעשה כלוחם כדי לפרק את תכניתו של הקב"ה. לכן אמר הרה"ק מקארלין: עדיף שלא אדע.

ככלל יש לומר, שהסיבה שהאדם מצטער כל-כך כשבנו עושה לו בזיונות באמצע החתונה, היא מפני שסבור היה לקבל בעת השמחה כבוד ותשומת לב, וכשבנו הגיע ועשה לו ההיפך מזה, הפגיעה הגיעה עד לעמקי נשמתו. אך אם היה זוכר שאין זה זמן לקבל כבוד ותשומת לב, כי אם לשמוח בשמחת ה', לא היה יוצא מכליו בעבור כך.

הכל נעשה בחשבון

פעם הייתי עד למעשה שנחרט לי

אכן התשובה טמונה באותו מעשה עצמו. כי הנה באמת ידיעת חשבונות שמים לדעת מדוע נעשה כל דבר, נובעת מהאור הגנוז בתורה, והיא גורמת לקרבת אלוקים נפלאה מאוד. אולם, הקב"ה גנוז לצדיקים, וזאת מכמה סיבות (כגון מפני שאיננו ראויים לו), אך הסיבה הראשונה, כדי שנבנה את אמונתנו היטב, והיינו שנתרגל להאמין בהשי"ת שצדיק וישר הוא, ונבטח בו, לא מפני שאנו יודעים חשבונותיו, אלא מפני שאנו מאמינים בו בעינים עצומות. ורק לאחר שעלה האדם במעלות האמונה והבטחון והתקרב אל הקב"ה, אז הקב"ה מראה לו זעיר פה זעיר שם.

נמצא למעשה, שיותר טוב בשבילנו שלא להבין חשבונות שמים, כי אילו היינו רואים הכל לנגד עינינו, לא היינו מגיעים לאמונה אמיתית. אלא ששכרו של המאמין הוא, שהקב"ה מראה לו הצעות קטנות כפעם בפעם, ואלו נותנות לו חיזוק להלאה. זוהי התשובה לשאלה הראשונה: היות שבאנו לעולם כדי לעבוד את ה' ולהתקרב אליו, נמצא שעדיף לנו שלא נדע חשבונות שמים, אלא נתהלך עם הקב"ה בתמימות, כי רק כך נוסיף ונתקרב אליו. והרי זוהי תכלית העולם, ומפני כך העולם חשוך, כדי שנוכל להאמין בהקב"ה בלי להבין ולהתקרב אליו.

על דא בשל כח הסבל

ובענין הרה"ק מקארלין זיע"א הדבר מפליא מאוד. כל עוד לא ראה בני אדם עושים עוול, לא גבר צערו עליהם, להיפך, הוא ראה איך נשמת העשיר נכנסת אצל הילד, ושהילד מבקש לשבת בראש מפני שהוא

בענין הדין שאחד דן את חבירו לבית דין, ויודע בעצמו שבודאי הוא זכאי בדין, והתורה מחייבתו (כלומר, על-פי כללי הפסק, הוא מתחייב), אל יקשה לו הלא תורת אמת היא ודרכיה דרכי נועם (ואיך יתכן שהתורה מחייבתו כנגד האמת), כי זהו אמיתות התורה ונועם דרכיה, כי **בודאי מסתמא היה חייב בגלגול העבר לאיש הדן עמו, וכעת חייבתו התורה לשלמו כדי לצאת ידי חובתו**, וחבירו שלוקח עתה המעות במרמה הוא עתיד ליתן את הדין, וכאלה רבים בעניני דינים. וזה יש לומר שרימו הזוה"ק ואלה המשפטים שהם דיני ממונות אע"פ שמן הנראה הם נגד האמת לפעמים, אך דהאמת הוא אילין סדורין דגלגולא, והיינו הבורא הכל ובורא כל הנשמות הוא היודע איך היה בגלגולים הקודמים בין איש לחבירו, ככה יסובב המסבב ומנהיג על פי התורה את עולמו בחסד וברחמים ובצדק ובמשפט אמת, לשפוט בין איש ובין רעהו ובין שורו וחמורו וכל אשר לו.

כך בני אדם מבלים ימיהם בטרדות העולם

הפלא ופלא! צאו וראו כמה עגמת נפש יש להם לבני אדם. ישנם בני אדם שאינם מוחלים לבעלי דיניהם, אף גם לאחר שייפטרו מן העולם, וכל כך למה? מפני שפלוגי לא היה צודק ועשה לו עוול. הוא רואה את עצמו כיהודי ירא ושלם שאינו לוקח ממון שאינו שלו, אבל כאן הלא הוא יודע את האמת שפלוגי רימה אותו, ואיך

בזכרוני: יהודי אחד שמוצאו מארה"ב השיא את בתו בארץ ישראל. לרגל השמחה, באו חמיו וחמותו מארה"ב הרחוקה להשתתף אף הם בשמחת הנישואין, ושהו אצלו בבית. הכל היה נראה מושלם, עד שהאב קיבל טלפון מהמשגיח בשיבה שהוא מחליט לשלח את בנו, אחי הכלה, הביתה, מפני שהתחצף אליו. היה זה ביום החופה ממש, וצערו של האב היה גדול עד מאוד.

הנה אע"פ שהמשגיח מצדו בוודאי לא נהג נכונה, ובוודאי היה צריך לקחת בחשבון שאין ראוי לצער את המשפחה ביום כזה, ואולי אפשר למצוא דרכא אחרינא כדי להתמודד עם הבחור, עם כל זה אין לנו לסטות מדברי רבינו בעל חובת הלבבות, **לכל דבר יש חשבון, והחשבון מתחיל הרבה לפני שאנו יכולים בכלל להעלות בדעתנו. וכשיודעים זאת, אין מתעוררים להלחם עם תכניתו של הקב"ה.**

הלא אב זה יכול היה מחמת כן לצאת במלחמה עם המשגיח שתימשך עשר שנים, והכל כדי לחנכו... חדל לך! הבן שלכל דבר יש חשבון!

ואלה המשפטים – דא רוא דגלגוליא

ראו נא מה שכתב בספה"ק "דגל מחנה אפרים" (ריש פרשת משפטים), והוא אחד מהיסודות הגדולים **שהבעש"ט הק' לימדנו: ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. איתא בזוה"ק (משפטים צד, א) אילין סדורין דגלגולין, עיין שם.** והוא תמוה לכאורה, הא בפסוק מפרש ואזיל דיני ממונות. אך שמעתי [מאא"ז **הבעש"ט הק']**⁴

⁴ כן משער בספר 'בעל שם טוב' עה"ת.

אמנם הנסיון גדול, שהרי האדם רואה שכספו שעמל עליו כל-כך, נעלם ממנו בין רגע, אך דייקא בשביל זה צריך האדם לשנן את דברי רבינו בעל חובת הלבבות ללא הרף, כדי שבשעת נסיון, לא יפול. והרי בזה יוכל האדם להאיר את חייו. ובכן, כל פעם שיעמוד בפני נסיון כזה, קטן כגדול, לא יענה לעצמו שום תשובה מלבד תשובת רבינו המחבר, וכפי שלימדנו ה'דגל' מפי השמועה, שאם כספו עבר לפלוני, אע"פ שפלוגי יצטרך ליתן דין וחשבון על כך, הכסף היה צריך לעבור אליו על-פי חשבון נסתר. אם יצליח האדם להגיע לאמונה זו, יהיו חייו מלאי אושר, שהרי למעשה הקב"ה נותן לו כל צרכו, אלא שהוא מצטער על מה שנדמה לו שנלקח ממנו שלא כדין, וצער זה הלא אינו צער אמיתי, ועל ידי אמונה ובטחון, הוא ייעלם, לא זו אף זו, יקיים בזה המצוה הגדולה ביותר, מצות אנכי ה' אלוך, ויבוא על ידי זה לידי תיקונו.

יש דין ויש דיין

בספר "דברים ערבים"⁵ (משפטים אות יח) הביא את המעשה הידוע, "יש דין ויש דיין", בזה הלשון: הרה"ק ה'מגיד' ממעזריטש ביקש מרבו הבעש"ט הקדוש שיאמר לו הפירוש בווה"ק על ואלה המשפטים - "דא רזא דגלגולא". פעם אחת אמר לו הבעש"ט שישע ביער אחד ויראה שם אילן אחד ומעיין תחתיו ויתעכב שמה עד שעה שש ואז ישוב לביתו. ונסע שמה

יוכל למחול לו. ובפרט כשמדובר בסכומים יותר גדולים.

בני אדם מנהלים ויכוחים ודיונים במשך שנים רבות. וכך יכולים לראות בני אדם שזקנם הולך ומלביץ וגוים הולך ומתקמר, והכל בגלל שאנשים הוציאו מהם כספים במרמה. תישאל השאלה: הללו באמת הוציאו להם כספים במרמה? והתשובה תבוא: הן. תישאל שוב: הללו יקבלו עונש על כך בשמים? והתשובה תבוא: מסתבר שיקבלו. אך מה שהכסף שלך הגיע אליהם, הוא דבר שהיה מוכרח על-פי חשבונות שמים. אל תישאר עם הפשט! זכור שיש דברים נסתרים! דע לך שטוב לנשמתך שכספך עבר לפלוני, ועבור כך באת לעולם.

מה לך כי תתלונן

והפלא בזה, שכל פעם שנפגשים באדם כזה, כששואלים אותו אם היום יש לו במה לחיות, הוא עונה: הן, בוודאי יש לי במה לחיות, אבל... לפעמים יאמר, אבל אני חי קצת בצמצום, ולפעמים יאמר: מה זה משנה? בגלל שיש לי במה לחיות, לכן מותר לפלוני לגנוב ממני מיליון דולר?! כל-כך חבל על איש כזה, הלא הקב"ה נותן לו כל צרכו, ויחד עם כן הוא מסבב שמה שצריך להגיע לפלוני מחמת גלגולים קודמים וכדומה, יגיע לפלוני, אבל הוא אינו רוצה להביץ, והוא נרגז ויוצא במלחמת חרמה. חבל!

⁵ מונקאטש (תרס"ג) להרה"ח ר' דוב בער עהרמאן הי"ד מקליינווארדיין קיבל תורה מפי רבותיו דודו הגאון מהר"מ שיק, ה'קול אריה', הגאון רבי ישעיה בייערן משארוש-פאטאק, ורבי עמרם חסידא ה'בית שערים'. הרבה להסתופף בצל צדיקי דורו. הובא בספר 'בעל שם טוב' עה"ת ב'מקור מים חיים' משפטים אות א.

שהיה לו למלמד יגון ואנחה בביתו, אם מפני שהמלמד ראה את זוועות השואה וזה מה שגרם לו, **יידעו נאמנה שהיה לזה חשבון מדוקדק ולא קיבלו שום מכה לחינם.**

כעין זה אם אנו רואים אחד בבית הכנסת שמתעלל בבנו הבחור, אם על-ידי הכאות פיזיות ואם על-ידי דיבורים מלעיבים המהרסים את הנפש עד היסוד, ואנו רואים איך הבחור הולך מחמת כן ומתרחק, ואין אנו מתפלאים אפילו מדוע הוא מתחיל לשנוא כל דבר שבקדושה, ומדוע הוא נעשה מר נפש, וכן כשמגיע לפרק האיש מקדש, אנו מבינים היטב מדוע אינו מוצא שידוך. אנו זוכרים אותו מאז היותו ילד קטן, אז היה ילד חמד, ורק מחמת ההתעללויות החוזרות ונשנות מצד אביו, הוא נראה כפי שנראה. אנו מתחילים ליתן עצות להוציא את הבחור מידי אביו כדי להציל את מה שניתן להציל, וכו' וכו'.

אמנם כן, **צריכים לסייע לבחור כפי מה דאפשר, אבל תחילה לכל אנו צריכים לזכור היטב שאין אנו רואים את כל התמונה, ושאינן שום דבר שנעשה שלא בצדק, כי צדיק וישר הוא.** אין שום נשמה שסובלת לחינם. אין מציאות כזאת. לעולם לא היתה ולעולם לא תהיה. אנו כיהודים מחויבים אמנם לעשות גמילות חסדים, לסייע ולחזק, אבל אין לנו להסתכל על המצב כאילו הכל מעוות וכולם מושחתים.

לצערנו אפשר לשמוע התבטאות אומללה היוצאת מפי בני אדם: נראה הדבר שאין אלוקים (ח"ו), שהרי פלוני מתהלך לו כאדם חשוב עם חלוקא דרבנן ומקבל מקום חשוב במזרח, בעוד אני יודע שהוא גוזל לי את כספי. **עלינו להזהר מהתבטאויות כאלה,**

הרה"ק ממעזריטש וראה איש אחד בא עם סוס מזויין עייף ויגע, ואכל ושתה ונסע לדרך, ושכח שמה את הארנקי שלו עם המעות. אחר כך בא שמה עוד איש אחד שהגיע לפוש, וכיון שראה את הארנקי עם המעות, לקחו לעצמו והלך משם. אחר כך בא שמה עוד איש אחד עייף ויגע עני ונכה רוח, ואכל שמה את פתו אשר היה לו ושתה מן המעייץ, והניח את עצמו לפוש ולישן. ובא בחזרה האיש הראשון בעל הארנקי, ושאל שאל מהאיש העני: היכן הארנקי עם המעות ששכחתי פה? והוא באמת לא ידע מאומה מכל אשר הוא מדבר אליו. מיד הוציא האיש את אלתו והתחיל להכות את העני מכות רצח. את כל זה ראה הרה"ק המגיד עד לשעה שש. כיון שהגיע השעה שש, חזר העירה וסיפר לבעש"ט את כל מה שראו עיניו.

אמר לו הבעש"ט הק': הבה ואספר לך: בגלגול הראשון היה האיש הראשון חייב לאיש השני הסך המסויים שהיה בהארנקי, ולא היה לו לשלם לו, ובא לדין לפני האיש השלישי שהיה הרב והדיין, ופסק דינו ופטרנו בלי שום חקירה ודרישה. על כן עתה על-פי הגלגול שילם הראשון לשני, והדיין (הלא הוא השלישי) קיבל ענשו ושכרו משלם, וזהו שאמר הזה"ק על ואלה המשפטים – דא רזא דגולגולא.

א-ל אמונה ואין עוול

לכל המתרחש יש חשבון מעין זה. עלינו לזכור היטב, ובפרט אלה מבינינו שעדיין סובלים צער נפשי עמוק מאז היותם תלמידים בתלמוד תורה: מי שקיבל מכות רצח מהמלמד שלו שלא בצדק, אם משום

למרן הריב"ש טוב על זה, והשיב שזה בהשגחת המשגיח משום שבגלגול הקודם היה המפקיד חייב סכום זה לנפקד, והיה בהשגחה לא החסיר ולא העדיף.

מבאר הרה"ק מקאמאנא זי"ע: זהו דיין שדן דין אמת לאמיתו, כלומר שלאחר שהוא מתפלל לסייעתא דשמיא ונוזהר שלא יהיה הדין דין מרומה, הוא חותך את הדין לפי כללי דין התורה, ואינו אומר: הלא פלוני חסיד וירא שמים ובוודאי הצדק אתו והשני גזל לו את כספו. דיין כזה מגלה דעתו שהוא מאמין שיש חשבון לכל המתרחש, ואם כן אף הוא בכלל בעלי האמונה והבטחון שדיבר עליהם התנא ברישא דמתניתין.

המאבד מה שנותנים לו

יש ושומעים את האדם אומר בקול דממה דקה: הן יודע אני שהכסף שלי, וכבר ניסיתי להזמין לדין תורה וסירב. כפי הנראה, אם אמשיך ללכת לבתי הדין, לא אגיע לשום מקום. אין לי ברירה אלא לפנות לערכאות ולעשות סוף לכל הפרשה. איזה חבל! הלא אתה הורס בזה את כל התכנית של הקב"ה בשבילך! יתכן שאתה נמצא זה כבר חמישים שנה בעולם, אך ורק כדי שעכשיו תוכל להחזיר לפלוני את מה שנשאר לו חייב בגלגול הקודם, וכי תבוא להרוס זאת?! הרפה! הנסיון אמנם קשה מאוד, שהרי הוא מרגיש שפלוני גזל לו את כספו שלו, והרי זה חוסר צדק משווע.

יכולים אף למצוא בני אדם שמעקלים בניינים שלמים והורסים בלי לחמול, הכל מפני שהם רוצים לקיים עם עקש תתפתל

ולזכור שאפילו פרוטה אחת אינה יכולה להינטל מן האדם שלא בצדק. הדבר לא יתכן. כך לימדונו הצדיקים שהקב"ה שלח לפנינו להאיר לנו את חיינו. תמים תהיה עם ה' אלוקיך.

דיין שדן דין אמת לאמיתא

שנינו במשנה (פ"ח מ"ט): מי שיש לו חמשים וזו והוא נושא ונותן בהם, הרי זה לא יטול (מלקט שכחה פאה), וכל מי שאינו צריך ליטול ונוטל, אינו נפטר מן העולם עד שיצטרך לבריות, וכל מי שצריך ליטול ואינו נוטל, אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו הכתוב אומר (ירמיה ז, ז) ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו. וסיפא דמתניתין: וכן דיין שדן דין אמת לאמתו.

והנה לכאורה יפלא מה שייך לכאן "דיין שדן דין אמת לאמיתו", אם כי בוודאי שכרו גדול מאוד והוא נעשה כשותף במעשה בראשית, אבל מה שייך הוא למי שצריך ליטול ואינו נוטל.

אכן בספר "מעשה ארג" ביאר כנ"ל, וכה דבריו: לפעמים יש והמשפט נפסק על-פי כללי התורה, אך נדמה לצדדים המכירים באמת, שהוא משפט מעוקל. וכמעשה שהיה: אחד הפקיד הון רב אצל פלוני, ובינתיים נפטר הנפקד מן העולם, וכשהמפקיד בא לתבוע מן היורשים את שלו, אמרו לא ידענו, ונפסק הדין שהם נשבעים שבועה שלא פקדנו אבא על זה, ונפטרו, זאת למרות שכל העולם היו יודעים שהמפקיד הוא איש נאמן חסיד וירא שמים ושהנפקד לא היה אמיד בכך. באו ושאלו

⁶ להרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמאנא זי"ע.

בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי.

כשהאדם חי עם זה, דברים רבים כל-
 כך מסתדרים אצלו. כל מה שלמדנו אינם
 עוד מעשה ששומעים מהבעש"ט ועוד איזו
 פרפרת נאה, אלא הסברים הם איך להיות
 יהודי כשר. כך לימדנו רבינו בעל חובת
 הלבבות **שידיעה זו היא אחת מהידיעות
 הנחוצות לקיום מצות "אנכי ה' אלוקיך".**
**עלינו לשנן ידיעה זו גם כשהולך לנו
 כרצוננו, וגם כשאין הולך לנו כרצוננו.**
 כשקיבלנו כסף, עלינו לזכור שיש לזה
 חשבון מסוים, ולא מפני שכסף זה מגיע לנו.
 אם הממשלה בארה"ב החליטה לפזר
 כסף לרוב לאזרחיה, אין לנו תלות זאת
 בנשיא זה או נשיא אחר שעלה על כס
 הנשיאות ורוצה לרכוש את ידידות האומה.
 לא! איננו מכירים את החשבונות. יש
 חשבונות רבים והם מעבר ליכולת שלנו
 להשיגם בשכלנו. אך דבר אחד יכולים אנו
 להבין, **שצדיק וישר הוא וכל מה שמתרחש
 עכשיו הוא רק השלמה לאיזה מעשה שקדם
 לו בגלגול אחר.** וכשהאדם מאמין בזה אינו
 נלחם עם המציאות, וכשאינו נלחם – ממילא
 הוא נותן לתיקונים להיעשות, וכשהתיקונים
נעשים, הגאולה מתקרבת. הרה"ק מקארלין
 ביקש שיקחו ממנו הכח לראות מסוף העולם
 ועד סופו משום שלא יכול לסבול בראותו
 איך אנשים נלחמים עם תכניתו של הקב"ה
 בכל כוחם ומרחיקים בכך את הגאולה. הבה
 נחיה עם הקב"ה, נשיר להקב"ה, נודה
 להקב"ה, נתקרב להקב"ה, ונזכה לכל הטוב
 בזה ובכא ולביאת גואל צדק במהרה בימינו
 אמן.

ולהוציא את כספו מפלוני בכל הכח. הם
 מרגישים שאין להם מה לעשות חוץ מזה,
 שהרי כבר דיברו עם עורכי דין וכבר עשו כל
 מה שאפשר, וכולם אמרו לו שזה הסיכוי
 היחיד אם הוא חפץ לראות בחזרה את כספו.
 חבל, חבל. הלא אפילו בעולם הזה אין הולך
 להם טוב לאותם בני אדם המתנהגים כך.
 נניח שיצליחו להוציא את כספם מפלוני,
 הלא יצטרך הקב"ה לסבב להם צרה אחרת
 כדי שכספם שנשארו חייבים בגלגול הקודם
 יעבור לבעלי החוב שלהם.

לא ימיש מעשות פרי

אומר התנא במסכת פאה: **מי שדן דין
 אמת לאמיתה מפני שמאמין במציאות זו,
 עליו הכתוב אומר "ברוך הגבר אשר יבטח
 בה' והיה ה' מבטחו".** ברם, אין צריך להיות
 דיין בשביל זה, אלא כל אחד שעומד מן
 הצד, וכל שכן מי שרואה את עצמו נפגע
 מפסק הדין, יכול לקום ולומר: רצוני להיות
 דיין שדן דין אמת לאמיתו. **אני מאמין שיש
 כאן חשבונות שמים, ואלה המשפטים - דא
 רזא דגולגלא...**

זה מה שהתנא האלוקי רשב"י לימדנו.
 הכל נעשה בחשבון מדוקדק, א-ל אמונה
 ואין עוול צדיק וישר הוא. אין שום עוול
 בעולם, כי אם יש עוול, הקושיא מתעוררת –
 למי יש כח לעשות לך עוול? **ואם יאמין בזה
 האדם, יהיה ברוך לה', וממילא יהיה לו
 פרנסה ונחת ושאר כל הטובות שבעולם,**
 וכהמשך לשון הנביא (שם פסוק ח): והיה
 כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו
 ולא יראה כי יבא חם והיה עלהו רענן ובשנת

יום שני פרשת ויקרא – ב' ניסן ה'תשפ"א

הגישה הנכונה בעשיית ההכנות לפסח

הלחץ וזו הדרך

כאשר אנו עוסקים בהכנות לפסח, אנו משתדלים בכל כוחנו לנקות את הבית כדבעי ולהכין את כל צרכי החג, והלחץ עולה וגואה, במיוחד בקרב נשות ישראל הרוצות להספיק כמה שיותר וטפלי תלויין בהן, והרי הן רואות איך הן משלחות את החמץ והוא חוזר, שוב הן משלחות אותו ושוב הוא חוזר, ואין לעבודתן סוף.

עלינו לדעת שהקב"ה ידע מכל זאת. הוא ידע שתהיינה משפחות עם ילדים רכים, הוא ידע שנהיה בדירות קטנות, וידע גם שנצטרך להתמודד עם יו"ט ראשון של פסח שחל להיות במוצ"ש. **את הכל ידע, ועם כל זה סידר לנו הכנה כזו לחג הפסח.** הוא ידע היטב שנהיה חפוזים להספיק הכל. הוא ידע שהנשים תהיינה לחוצות בגלל הנקיונות והבישולים וכו', והגברים יהיו חפוזים ולחוצים כדי לכסות את כל הוצאות החג.

מה העבודה הזאת לנו

והאמת שלא רק בערב הפסח כך הוא, אלא כמה זמנים יש בחיי האיש היהודי שהוא שרוי במצב כזה. והדוגמא הטובה ביותר היא עת נישואי הצאצאים. האדם אפוף בדברים רבים כל-כך שעליו לדאוג שיבואו אל סידורם, ומצד שני הוא נושא בעול ההוצאות. וכשמתבוננים בזה, מבינים שלפעמים הדבר גוזל הרבה משמחת

החתונה, שהרי בכל אותם ימים שקודם החתונה, אין ראשו עליו ואינו יכול לשמוח כדבעי, והרי זה מהוה לכאורה חסרון בשמחת החתונה.

ואכן השאלה נשאלת: הלא הקב"ה הוא כל יכול, מדוע לא עשה שיוכל האדם לשמוח בעת נישואי צאצאיו ללא שום עיכוב. וכעין זה יש לשאול לענין חג הפסח: הלא בני אדם לרוב נופלים אל החג חפוזים ויגיעים והדבר מקשה עליהם לנהל את הסדר כדבעי – מדוע עשה ה' ככה? ובאופן אחר: איך הקב"ה רוצה שניגש לזמנים אלו?

דרבו של יצר הרע

והנה היצר הרע בוודאי רוצה שניגש אליהם באחד משני הדרכים דלהלן: או ליתן ללחץ להשתלט עליו, ומחמת כן לבוא לידי כעס והטלת אימה על בני הבית, עד כדי איבוד העשתונות לגמרי. או ליתן ליאוש ולעצלות להשתלט עליו, היינו להזניח את העבודה ולומר: לא אכפת לי אם לא אספיק... טוב לי איך שהוא... הרי מדאורייתא מספיק לעשות ביטול בלב... בשנות המלחמה לא היו לנו מצות טובות מאלה... וכהנה וכהנה. והרי הוא כאותו בחור בישיבה, שעושה ליצנות מחבריו המתאמצים להגיע להישגים, ואין זה נובע משלוות נפשו, אלא ממה שרואה שאינו עתיד להצליח והוא מחליט להתייאש כבר

עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה. התפקיד שלך אינה להביא תוצאות, ואין אתה רשאי להפטר מעשיית פעולות. אתה צריך להתיישב ולעשות. זה ותו לא.

העולם נברא בשביל ראשית

בכתבי הגה"ח רבי משה מידנער זצ"ל כתב: שמעתי בשם רבינו משה [מקאברין] שאמר בשם רבו [הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זיע"א]: חז"ל אמרו "בראשית ברא, בשביל תורה וישראל שנקראו ראשית". שהאדם אינו עושה אלא הראשית, וזהו ההתעוררות לקום ולעשות, אך עיקרו של דבר וגופו הכל מן עזר ה'. זהו בשביל ראשית. בראתי את כל העולם בשביל ישראל, ואת ישראל כדי לקיים את המצוות, וקיום המצוות היינו רק הראשית של המצוות. איני צריך ממך שתביא הצלחות וקבלות, כי ממילא אין בכוחך להצליח. אני רוצה ממך רק שתתחיל לעשות ואני אסייע בידך. והוסיף הרה"ק מלעכוויטש שזהו הפירוש "הבא ליטהר מסייעין אותו", שתבין ותזכור שעליך רק לעשות פעולות ואילו התוצאות מסורים בידי הקב"ה.

לא מחכמה שאלת זאת

האדם עומד ושואל: איך אספיק? איך אגמור? איך אתפרנס? אין תשובה לשאלות אלו, כי מקורן בטעות. וכל כך למה? כי תמיהה גדולה יש על השואל למה הוא שואל זאת רק בערב פסח כאשר הוא צריך להספיק ומלואו? למה אתמול ושלשום כשהיית צריך לגמור דבר מה לא שאלת זאת? התשובה היא, כי אתמול היה נראה לך לפי ראות עיניך

מעכשיו. אף כאן, הוא מרגיע את עצמו לומר "לא אכפת לי", לא מפני שבאמת לא אכפת לו, אלא משום שהוא מיואש ועומד ומנסה להרגיע את נקיפות המצפון שלו על ידי הצטרקויות שונות.

עצת ה' – הבא ליטהר מסייעין אותי

אולם לא בזו אף לא בזו בחר ה', אלא רצון הקב"ה שנחפש את התשובה האמיתית והברורה אין להתמודד במצבים כאלה שבהם נדרשת מן האדם התאמצות שהיא למעלה מכוחותיו הרגילים. ובכן, התשובה האמיתית מיוסדת על המאמר הידוע (שבת קד, א; יומא לט, ב): הבא ליטהר מסייעין אותו. כל פעם שהאדם מרגיש שאין לו מספיק כוחות, מספיק כלים, מספיק זמן, להגיע למה שהוא צריך להגיע, עליו לדעת שאם יעשה את מה שמוטל עליו, הקב"ה יעשה את שלו, ותראה שהוא ישלים לך את החסר.

אכן יסוד זה צריך טעם, למה באמת מסייעין לו לאדם שבא ליטהר, ולכאורה היה להם לחז"ל לומר רק שהעושה את המוטל עליו, לא יענש על מה שלא הספיק לעשות, משום שאונס רחמנא פטריה, למה אמרו שיסייעו לו להשלים לו את החסר?

לא עליך המלאכה לגמור

התשובה היא על-פי היסוד הנלמד הרבה בשיעורי הבטחון, שמעולם לא נתן הקב"ה לאדם כח להביא תוצאות כי אם לעשות פעולות, ואפילו כשנדמה לאדם שהוא יכול להביא תוצאות, אך טועה הוא, כי האדם לא הגיע לעולם כדי להשלים דברים, וכלשון התנא (אבות פ"ב מט"ז) לא

יתחיל להרגיש שהמצב הזה הוא באמת הכי טוב בשבילו ושהקב"ה לא יזניחנו. מה בדיוק יקרה? אינני יודע! אינני יודע איך הכסף יגיע, אבל איני צריך לדעת, כי יודע אני שהקב"ה לא הזניח אותי ולא יזניח אותי ובוודאי יהיה לי אך טוב.

וקווי ה' יחליפו כה

ובכן, כשהאדם צריך לקיים איזו מצוה ואינו יודע איך יוכל לקיימה כנאות, הרי הוא מתחיל לעשותה, ואומר כך: הן הקב"ה יודע שאני צריך לקיים את המצוה, והוא יודע שיש לי בית כזה עם ילדים כאלה, ושיש לי חולשות כאלה וכאלה, וכן הוא יודע שאם אינני ישן בלילה, אינני מתפקד אחר-כך, כך שאיני יכול להשאר ער בלילה ולנקות. הקב"ה יודע מכל זה ובכל זאת פקד עלי לקיים את המצוה, אין זה אלא שבוודאי לא יזניחני אלא יסייע בעדי לגמור את המצוה על הצד היותר טוב... איני יודע איך תבוא המצוה לידי גמר, ואיני צריך לדעת. כמו כן איני צריך להעלות במחשבתי שעלי לוותר ושצריכים לוותר. לא, איני צריך ללכת לאותו כיוון. אני עושה מה שאני צריך לעשות ברגע זה ובוטח בהקב"ה שייסייע בידי. אולי ישלח אלי עשרה אנשים לסייעני... איני יודע ואיני צריך לדעת.

וכל העושה כן, לא ירגיש עייפות, כי כן כתב הנביא (ישעיה מ, לא) "וקוי ה' יחליפו כח". איני צריך לחשב את שעות השינה. יש אנשים שמחשבים ללא הרף את שעות השינה שלהם. אם ישנתי כך וכך, סימן שאני עייף. עצם הידיעה שבליילה ישן פחות מהרגיל, היא הגורמת לעייפות להשתלט עליו. יתירה מזו, בלילה, בשכבו על יצועו,

שתוכל להספיק לגמור אותו, ועכשיו נראה לך לפי ראות עיניך שתוכל להספיק. וזה שקר גמור, שהרי אף פעם אינך יכול לגמור שום דבר, ומה החילוק בין אמצע השנה לערב פסח? מאחר שהתוצאות נתונות בידי הקב"ה, אין שום חילוק בין אם האדם זקוק לכסף מועט לבין הוא זקוק לכסף מרובה, שהרי בחלקו של האדם זה וזה שווה, והחילוק הוא רק בחלקו של הקב"ה.

כך הוא בענין הכסף שהאדם צריך וכך הוא בענין הלחץ שיש לאדם. האדם עושה חשבון שהזמן קצר ושהוא עייף ויגע ומתחיל לעשות חשבונות מחשבונות שונים. חדל לך! אתה צריך להתחיל והקב"ה יביא את הדבר לידי גמר, וכפי שהיה שגור בפי עובדי ה' בכל הדורות: מ'דארף טאהן און נישט אויפטאהן! [צריך לעשות לא להצליח!].

הבא ליטהר יבטח שהקב"ה יסייעני

השל"ה הק' (עשרה הילולים, ד) הביא המאמר "הבא ליטהר מסייעין אותו" והוסיף לו תיבה אחת כדי שנדע מתי יש להתשמש בו ומתי אין להשתמש בו. וכך הוא כותב: הבא ליטהר יבטח שהקב"ה יסייעני. פירושו של דבר שאנו צריכים להסתכל על זה מעוד זוית אחת, מהזוית של בטחון.

לדוגמא: הנה כשהאדם נמצא בלחץ כלכלי, והוא עומד ושואל מאין יבוא עזרי. אם בעל בטחון הוא, הוא אומר לעצמו: אני מאמין שהקב"ה עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, והוא יודע מה אני מרגיש, והוא יכול להושיעני, כי אין מעצור לה' מלהושיע, והוא מרחם עלי יותר מכולם, והוא יודע יותר ממני מה טוב בשבילי. וכך לאט לאט

ושום דבר לא יצא מהסדר הרגיל. אף כשיזדמן לו לעשות גמילות חסד, יסרב, כי יאמר – איך אוכל לעסוק בזה, הרי לא אוכל אחר-כך להחזיק את ראשי בתפילתי... סוף דבר: אין הוא יכול לקיים תורה ומצוות, כי בכל עת יעמוד לו איזה עיכוב לרועץ. אך "צדיק ככפיר יבטח". אתה רואה את הצדיק ושואל: איך הוא מצליח? איך יש לו זמן לעשות הכל בשלימות הן בין אדם למקום והן בין אדם לחבירו, ועוד הוא מקיים מצוות כיבוד אב ואם. איך, למען השם, יש לו זמן עכשיו בערב פסח לסחוב קמחא דפסחא בשביל הוריו, הרי הוא צריך ללמוד ולטפל בענייני משפחתו המרובים! וקוי ה' יחליפו כח...

מעשה בחסיד שהתשכר בערב יו"ב

מעשה בחסיד של בעל התניא זי"ע שהיה עוסק בפדיון שבויים בערב יוה"כ והיה צריך להשיג סכום של שלוש מאות רובל, סכום עצום מאוד שעל-פי טבע לא היה שייך להשיגו בזמן קצר כל-כך. אך הוא לא עשה חשבונות והתחיל לסובב בין בתי ישראל ולקבץ פרוטה לפרוטה. תוך כדי נכנס לאיזה בית מזיגה ומצא שם שלושה גבירים המבלים את זמנם. הוא ניגש אליהם וסיפר להם שהוא זקוק לשלוש מאות רובל בשביל פדיון שבויים. הללו קפצו על המציאה והתחילו להתל בו, וכך אמרו לו: על כל כוס יי"ש שתשתה, נוסף לך על הסכום עד שתגיע למלוא הסכום שאתה צריך.

אותו חסיד היה שרוי אז בתענית משום שהיה שקוע כל-כך בעסק המצוה ולא היה לו זמן להכניס כלום לפיו, אך כיון שהציעו לו – לא חשב כלל מה יהיה עם

נמצא האדם בלחץ – אם לא ארדם עכשיו, מחר לא יהיה לי כח, וזה מועיל לו באופן נפלא שלא יירדם, ואוי לו למי שירעיש אז, כי אז יוציא עליו האדם את כל הקיטור שלו – אין אתה מניח לי לישן... בגללך לא אתפקד מחר... וזה גורם לו שיקח לו שעותיים נוספות עד שיירדם.

וצדיקים ככפיר יבטח

הרפה! וקוי ה' יחליפו כח. הנותן ליעף כח יתן לך כח בלי שום קשר לשעות השינה שלך. וכך כתב רבינו בחיי (ריש פרשת פנחס) וכדאי היה לחרוט את דבריו ולהתבונן בזה תדיר ובפרט בערבי פסחים. הוא מדבר שם על פינחס שקינא לה' ולא חשב מה יעלה לו בסופו ושמה יהרגוהו ח"ו. מבאר רבינו בחיי: שלמה המלך אמר (משלי כח, א) "וצדיקים ככפיר יבטח", כי אין הצדיק יכול להיות צדיק בלי בטחון. וטעם הדבר, כי כדי לקיים מצוות צריך האדם לוותר פעמים הרבה על שעות שינתו בלילה, ואם אין האדם בוטח בה', אין הוא יכול לעשות זאת, שהרי הוא חושש תמיד שמה יהיה עייף ויגע, וממילא הוא מוותר על מצוות רבות שדורשים ממנו יגיעת הגוף וויתור על שעות שינה.

הן כך יאמר זה האיש: לקום באשמורת הבוקר בערב יו"כ למנהג כפרות – אינו בא בחשבון, שהרי למחר אצטרך להתענות ולומר תהלים בלילה... אין זה בשבילי. להאריך בליל הסדר – אף זה אינו בא בחשבון, כי אם אלך לישון מאוחר, איך אוכל להתפלל למחר? אערוך את הסדר בזריזות כדי שאוכל לישון טוב בלילה... הוא בלחץ בכל עת שהכל יסתדר

את עבודת הלילה ולומר את ההלל בהתלהבות כמנהגו כאשר אשה כזו אשר אינה לבושה כבנות ישראל מסכה על השולחן. אולם מיד אמר לעצמו: "מה ה' רוצה ממני? הלא הוא רוצה בוודאי שאכניס בת ישראל לבייתי ואשביע את נפשה הרעבה באור הגאולה, אעשה זאת בלי חשבונות". הזמינה החסיד על הסדר, ולאחר מכן היה אומר כל ימיו: "מעולם לא היה לי סדר מרומם כזה".

הנה כי כן, אל תעשה חשבונות שמים. הנח להקב"ה לעשות את חשבונותיו. הנסיון גדול רק משום שאנו רוצים לראות תוצאות. איננו זוכרים שעלינו מוטלת המלאכה רק לעשות את ה'ראשית', וכי תלוי הדבר בי שיהיה לי 'גישמאק' בתפילה?! וכי תלוי הדבר בי שיהיה לי סדר נפלא?! הרי יתכן שיכין האדם את הכל באופן מושלם ובכל זאת לא ירגיש טעם בסדר, והלא אין צריך בשביל זה שיתהפך משהו או שיבוא לכלל כעס. סתם, בלי שום הסבר, זה לא הלך. כי זהו חלקו של הקב"ה. החלק שלנו הוא רק לעשות את ה'ראשית'. בשביל ראשית נברא העולם. אל תעשה את החשבון איך יבוא התוצאות לפי הפעולות.

אל תתירשל מפני קוצר יכלתך

ראו נא לשונו הזהב של הרמב"ן בספרו "האמונה והבטחון" בכואו ליישב למה נאמר "בטח בה' ועשה טוב", ולא להיפך – עשה טוב ובטח בה': על כן אמר בתחילה "בטח בה'", כלומר שיעזור ויסמוך אותו לעשות חפצו ומצוותיו, ואח"כ אמר ועשה טוב, כלומר רדוף אחר המצוות והשתדל לעשות אותן, ואל תתירשל מלעשות

יוה"כ, אלא נטל את המשקה ושתה ושתה עד שנפל על הארץ מתעלף. הללו הזמינו כמה אנשים שיוכילוהו לבית הכנסת. שם ישן עד שהגיע הקהל לתפילת כל נדרי. בטרם התחילו תפילת כל נדרי, נתעורר אותו חסיד, ניגש אל הבימה והתחיל לומר "אתה הראית".

אמר אז רבו בעל התניא: כל העבודה שאנו עובדים בראש השנה ויוה"כ, סוכת ושמיני עצרת, הוא הכל כדי להגיע ל"אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו". הוא כבר הגיע לזה עכשיו.

הבה נתבונן במעשיו של אותו חסיד, מה היה חשבוננו? התשובה היא: חשבוננו היה שלא לעשות שום חשבון. עכשיו יש כאן יהודי האסור בבור, וצריך לראות מה אפשר לעשות בשביל להוציאו... אך מה יהיה עם היו"כ שלי? איני יודע, הקב"ה כבר יסדר את היו"כ שלי... כיון שעשה כן, הגיע אל הנקודה שצריך להגיע, שהרי הנקודה היא להתבטל לגמרי להקב"ה, והנה זה הגיע לביטול זה על-ידי שלא עשה שום חשבון.

בני אדם אינם עושים חסדים מפני שהם בטוחים שאינם יכולים, כי החסדים יפריעו להם בכל מיני עניינים. וקוי ה' יחליפו כח.

כל דכפין ייתי וייכול – מעשה בחסיד

על החסיד הנודע רבי ניסן פילטשיק זצ"ל מסופר שהיתה לו עוזרת בית יהודייה אשר היתה רחוקה משמירת תורה ומצוות. בהתקרב ליל הפסח, חשב שכדאי לו לקיים "כל דכפין ייתי וייכול" ולהזמינה להסב על שולחן הסדר יחד עם בני הבית, אך בלבו פנימה קשה היה לו הדבר כי איך יוכל לעבוד

יוכל להביאו? ופיקח אומר: לא אחד תלה אותו? ! מביא סולם או קנה ומוריד אותו. כך, כל מי שהוא טיפש, אומר: אימתי אקרא כל התורה? ומי שהוא פיקח מהו עושה? שונה פרק אחד בכל יום ויום, עד שמסיים כל התורה כולה.

האדם שואל: איך אספיק ללמוד הרבה כל-כך? ומה יהיה בערב פסח, וכי יישאר לי זמן ללמוד אז? ! אני יכול לקבל על עצמי שאלמד בכל יום? **אתה תתחיל, אל תעשה חשבונות.**

לא נפלאות היא ממך

ומסיים שם במדרש והוא נוקב מאוד: אמר הקדוש ב"ה: לא נפלאות היא, ואם נפלאות היא ממך, שאין אתה עסוק בה, הוי כי המצוה הזאת.

אם רואה אתה שהתורה נפלאות ממך, הוא רק משום שלא התחלת, כי לו היית מתחיל, היית רואה שיש איזה כח שמיימי שמקרבו אליך. האדם קורא מה שכתוב "לא נפלאות היא ממך" ושואל: היתכן?! היתכן לומר שד' חלקי השולחן ערוך אינם רחוקים ממני?! היתכן לומר שלהיות שמור בקדושה ובטהרה אינו רחוק?! התשובה היא: **לפני שהתחלת הם רחוקים מאוד, וכיון שהתחלת, אתה רואה שאינם רחוקים כלל.**

הן כל פעם שהאדם נעשה בלחץ איך אגמור, הוא רק משתתק מחמת כן ואז העצלות מתלבשת עליו. קפוץ אל הים כנחשון בן עמינדב בשעתו, ואז ייקרע לך הים. הבא ליטהר מסייעין אותו.

פתחו לי פתח כחודו של מחט

והנה ידוע מהרה"ק מרוזין זיע"א

הטוב מפני קוצר יכלתך, כי יסמוך אותך ויעזורך. זהו פירוש בטח בה' ועשה טוב, וזאת היא כוונתו בהקדימו צווי הבטחון לצווי המעשה הטוב.

בדרך כלל כשבני אדם ניגשים אל המצוה, הם מחשבים אם ההשקעה כדאית אם לאו, ומשתמשים בעבור כך עם המאמר "איזהו חכם הרואה את הנולד". אך טעות גדולה היא, כי כוונת המאמר היא בעניינים דעלמא כי אז יש לו לאדם לחשב אם הקב"ה חפץ בכך אם לאו. אבל במילי דשמיא, הלא ברור לך שרצון הקב"ה שתקיים את מצוותיו, אלא שאתה מתרשל מפני שאתה מרגיש שקצרה יכלתך. אל תתרשל! גש בזריזות אל המצוה והקב"ה יסייע בערך. הבא ליטהר מסייעין אותו.

בשער לא יפתח פיהו

במדרש על הפסוק (נצבים ל, יא) "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאות היא ממך", כתוב בהאי לישנא: זהו שאמר הכתוב (משלי כד, ז) ׀ראמות לְאָוִיל חכמות בשער לא יפתח פיהו, מהו ראמות לאויל חכמות? רבנן אמרי: הטיפש הזה נכנס לבית הכנסת ורואה אותן עוסקים בתורה, והוא אומר להן: היאך אדם למד תורה תחילה? אומרים לו: תחילה קורא במגילה ואח"כ בספר ואח"כ בנביאים ואח"כ בכתובים, משהוא גומר את המקרא, שונה את התלמוד, ואח"כ בהלכות ואח"כ באגדות. כיון ששומע כך, אומר בלבו: אימתי אני למד כל זאת? וחוזר מן השער. הוי בשער לא יפתח פיהו.

ועוד שם: א"ר ינאי למה הדבר דומה, לכיכר שהיה תלוי באויר. טיפש אומר: מי

לעשות את כל המוטל עלינו בלי לדעת מה תהיינה התוצאות, כי בזה אנו מחדשים את עצמנו לגמרי ומקיימים הפסוק "החודש הזה לכם". לו היינו יכולים לראות בפשיטות איך לגמור את כל ההכנות לפסח, לא היינו מתבטלים להקב"ה על ידם. יש ואנשים סבורים שקרבת אלוקים שייכת רק לליל הסדר ולא להכנות לפסח. טעות מוחלטת היא! בכוונה תחילה סבב הקב"ה שלא יוכלו לראות איך יגמרו את ההכנות לפסח, כדי שיצטרכו לעשות את הפעולות מתוך ביטול להקב"ה מבלי לראות מאין תבואנה התוצאות.

מנקים את הבית ולפתע מגלים שאחד הילדים חזר ופיזר שם חמץ. אין כועסים, אלא מנקים שוב ברוגע ובשלוה. כך פעם אחר פעם. איזו קרבת אלוקים יש בזה! כמה עבודת המידות צריכים לזה!

כשנתבונן נראה שההבדל המרכזי שבין בעל הבית לשכיר הוא, שבעל הבית רוצה בכל עת לראות תוצאות. השכיר לעומתו, אינו צריך לראות כלום. הוא רק מעביר את הכרטיס, ממלא את תפקידו וחוזר שלו ורגוע לביתו.

כשאנו מנקים לפסח, עלינו לזכור שאיננו בעלי בתים. אנו שכירים. נשפך? ננקה שוב! נשפך שוב? ננקה שוב! בעל הבית שלנו, הלא הוא הקב"ה, נהנה כשאנו מנקים שוב. איננו כועס מפני שהילד שפך. אם זה לא מפריע לו, מדוע זה צריך להכעיס אותנו? והרי הוא בעל הבית. לא אנחנו.

נעשה כל ההכנות ברוגע ובשלוה מתוך הרגשת שליחות, וכך יתן לנו הקב"ה סיוע הן בענין הנקינות שנגמור אותם בזמן, והן בענין הוצאות הפסח, והן בענין המצות.

ומעוד צדיקים ששאלו על מה שאומר הקב"ה "פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם", שהרי אנו אומרים "הכל חפצים ליראה את שמך", ואם כן הרי הם כולם פותחים פתח כחודו של מחט, ומדוע איננו רואים שנפתח להם פתח כפתחו של אולם?

ותירצו שהקב"ה פותח פתחו של אולם רק להכניס את האדם למדרגה אחת למעלה מהמדרגה שהיה בה בתחילה, ולכן הוא צריך לפתוח שוב ושוב פתח כחודו של מחט, כדי שיעלוהו ממדרגה למדרגה. וכעין זה כשאמרו "כל ההתחלות קשות", הכוונה שכל פעם שהוא עולה למדרגה נוספת, הוא כמתחיל, ועליו לעשות את הפעולה המוטלת עליו כדי שמן השמים יסייעוהו להמשיך ולטפס.

זה בא ליישב מה שבני אדם שואלים: עשיתי את ה'ראשית' ואינני רואה שמן השמים מסייעים בידי. התשובה היא: לך עוד קצת ועוד קצת ועוד קצת. אל תסתפק במה שהלכת כבר. הלא גם נחשון בן עמינדב שקע את עצמו במים עד לצווארו. הוא לא הסתפק בשכשוך רגליו במים. כשאתה הולך לקבץ כסף לצורך מצוה, אל תסתפק בהליכת כמה פסיעות, אלא לך עוד ועוד ועוד, וכל זה בלי לעשות שום חשבון מה תהיינה התוצאות.

זהו הכלל גם לענייננו: מנקים את הבית עוד ועוד כפי המוטל עלינו, מכינים את צרכי הפסח כפי המוטל עלינו, בלי להתרשל, אך גם בלי לחשב את התוצאות.

קרבת אלוקים לי טוב

אמור מעתה: זהו עיקר ההכנה לפסח,

המאמר או המדרש הנכון שיעשה זאת. אנו יכולים לחנך ולעשות כפי יכלתנו, והקב"ה עושה את שלו. **יעזור הקב"ה שנוכל לעשות את הפסח יחד עם הכנותיו בדיצה בשמחה ובחדוה.**

לכולם ניגש בהשקפה זו. וכפי שאנו יודעים שאין בידינו להבטיח שהילדים שלנו לא יתחברו עם חברים רעים, כך עלינו לדעת שאין אנו יכולים להביא את האיש הנכון שיבטיח להחדיר בנפש בנינו יראת שמים נכונה, וכמו כן אין אנו יכולים להביא את

לזכות החתן ישראל בן פערל, והכלה לאה ריקל בת רבקה
לכבוד החתונה הערב בשטור"מ

יום שלישי פרשת ויקרא – ג' ניסן ה'תשפ"א הכנה לפסח על-ידי נתינה לאחרים

שבעת ימים תאכל מצות. ב. למה בתחילה אמר תֹאכַל מִצַּת, דמשמע "אתה תאכל". ובסוף אמר "מצות יֹאכַל", דמשמע שהמצות ייאכלו. ג. למה בתחילה אמר "מצות" חסר בלי וא"ו, ובסוף "מצות" מלא עם וא"ו.

מבאר הגר"א הפלא ופלא: האדם מקיים מצות אכילת מצה בשלימות רק כאשר הוא מוודא שגם השני יש לו לאכול מצה. לכן לאחר שאמר שבעת ימים תאכל מצות, מיד אמר "מצות יאכל את שבעת הימים", כלומר תוודא שהמצות נאכלות גם על ידי אחרים. יתירה מזו, את המצות שלך די שיהיו כפי צורך קיום המצוה, לכן היא כתובה חסר וא"ו, אך לאחרים – תראה שיהיו כדי שביעה, ואכלו בשערך ושבעו, לכן היא כתובה מלאה עם וא"ו.

מעשה בנותן שניצל מן החמץ

בספר "אמרות טהורות" מהאדמו"ר מראחמסטריווקא-ארה"ב שליט"א הביא בשם החסיד המפורסם רבי משה ווייס זצ"ל הנודע בשם רבי משה בטלן⁷: יהודי אחד התלונן באמצע הפסח בפני הרה"ק רבי

המנהג לחלק מעות חיטים

בשולחן ערוך הלכות פסח (סי' תכט ס"א): "שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלושים יום". וברמ"א שם: "ומנהג לקנות חיטים לחלקן לעניים לצורך פסח, וכל מי שדר בעיר י"ב חודש צריך ליתן לזה". כן ידוע שחסידים ואנשי מעשה היו טרודים מאוד בזה, הן ליתן משלהם והן להעשות אחרים שיתנו. אכן היות שהרמ"א הביא להלכה זו מיד בתחילת הלכות פסח, נראין הדברים שהוא מהיסודות בהלכות פסח, שיגש האדם אל הפסח מתוך דאגה לאחרים, שיהיה להם כל צרכי החג.

מצות יֹאכַל את שבעת הימים

וב'ליקוטי הגר"א' מביא בזה רמז נאה. בפרשת בא נאמר (יג, ו-ז): שבעת ימים תֹאכַל מִצַּת וביום השביעי חג לה', מצות יֹאכַל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שָׁאֵר בכל גְּבֻלְךָ. ויש לדקדק בזה בתלת: א. למה כפל לשונו לומר מצות יאכל את שבעת הימים, אחרי שכבר אמר

⁷ משב"ק הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע. הרה"ק ר' יוחנן מראחמסטריווקא הגיב לכינויו 'בטלן' שביטל ממנו את היצור הרע. בצעירותו הסתופף בצל הקודש באלכסנדר, למד אצל ה'דברי שמואל' מסלאנים, אחר כך היה מן ה'יושבים' בטשעפינעשט. בארה"ק הסתופף בישיבת סלונים והיה מקורב אצל ה'בית ישראל' מגור ומהר"א מבעלזא זי"ע.

הנה כי כן, בעיני הרה"ק מקאמינקא זיע"א היה הדבר ברור, שזה תלוי בזה, אתה נותן לאחרים, אתה דואג שלאחרים יהיו צרכי החג, לא תיכשל; אם אתה אומר שנכשלת, כנראה יש לך טעות, כי אין הדבר יתכן.

אכן מן הראוי ללבן ולבאר מהי השייכות בין השנים, כדי שנבין על ידי כן איך הדבר פועל ובאיזו כוונה יש ליתן את מעות החיטין, באופן שלא תהיה הנתינה כענין של סגולה בלבד.

כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלוֹקֶיךָ

והנה ידוע מהבעש"ט הק' זיע"א שאמר שתיבת "ונתנו" נקראת הלוך ושוב, להורות שכל הנותן מקבל בחזרה תיכף ומיד. וכן נמצא כתוב ב'דברי יחזקאל' להגה"ק משינאווא זיע"א (פרשת כי תשא) שהרה"ק מרימנוב זיע"א בירך פעם יהודי אחד שיזכה לעשירות. ברכתו נתקיימה ותוך זמן קצר נעשה הלה גביר אדיר. שאל אותו הרה"ק מראפשיץ זיע"א: היתכן שיתנו עשירות גדולה כל-כך לאדם אחד? ! ולכאורה די היה אם היו נותנים לו כדי פרנסתו! השיב לו הרה"ק מרימנוב: אני בירכתי אותו בעשירות ותו לא, ומה אעשה שהוא בעל צדקה, וכיון שהוא נותן ללא גבול, ממילא הוא חוזר ומקבל ללא גבול, שהרי תיבת ונתנו נקראת למפרע.

ובכן, בטרם אנו באים לענין נתינת מעות חיטין בערב פסח, עלינו להבין שכל הנותן, בהכרח שיקבל, כי לא יתכן אחרת לפי סדר הבריאה. והאמת שהדברים מבוארים כבר בפשטות הכתוב (ראה טו, י): נתון נתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל

שמואל מקאמינקא זיע"א על שמצא שיכולת חיטה בתוך חבית המים שבהם השתמש לכל צרכי הפסח, ושפך את לבו בצערו, על כי נודע לו מעתה, שכל התבשילים שאכל וכל המים ששתה, מתחילת הפסח ועד כה, היו ממים אלו המחומצים. הרגיעו הצדיק ואמר: "אין זה חיטה ואינך צריך לחשוש לכלום".

התפלא האיש למשמע תשובתו של הרבי – "הלא בעיניי ראיתי שיכולת חיטה בתוך המים" – אמר במחשבתו. חזר האיש לביתו, הוציא את השיכולת מן החבית ובא אל הצדיק להראותה לו. בכואו אל הצדיק, נטל הצדיק את השיכולת, ניפצה לחתיכות והראה לו שאיננה חיטה אלא עשב אחד הדומה לחיטה.

עמד האיש שעה חדא כמשתומם על עיניו הצופיות של הצדיק. אמר לו הצדיק: אין זה מופת ואף לא רוח הקודש, אך אבאר לך מאין ידעתי שאין זה חיטה. הנה המחבר כתב (סי' תכט ס"א): "שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום", והוסיף עליו הרמ"א: "ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח". ונתקשו נושאי הכלים מה ענין קניית החטים וחילוקם לעניים לדברי המחבר "שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום"? אך הביאור היא שהרמ"א בא ללמדנו שאם רוצה האדם בהתחילו להתעסק בהלכות הפסח, לראות בבטחה שלא ייכשל בהן, יתן מעות לעניים עבור קימחא דפסחא. והנה כשדפקתי על פתח ביתך לבקש עבור קימחא דפסחא, פתחת אל ידך ונתת בעין יפה. ידעתי שלא תוכל להיכשל בחמץ בפסח, וכשסיפרת לי שמצאת שיכולת חיטה בתוך המים, ידעתי בבטחה שאינה חיטה.

במקום לעשותו יותר רוחני, והאדם עצמו יוכל להרגיש איך במקום שדעתו תתרחב על ידי אותו שפע, היא הולכת ומצטמצמת על ידה, ואיך הוא נעשה יותר אדוק מחמתו לקנאה ותאוה וכבוד, ולכן נוכל לראות בני אדם רבים שמאז שנתרבה הונם, החלה משיכתם לתאוות הרעות להתגבר, ומיני אז הם הולכים ומתדרדרים כלפי מטה במדרון חלקלק.

נסיון העושר גם בשפע טהור

אמנם כן, גם כאשר השפע בא ממקור טהור, הוא מעמיד את האדם בפני נסיון, כי סוף כל סוף הוא בא אליו בלבוש גשמי, וממילא הבחירה נתונה עכשיו בידו אם יקיים על ידו את שליחותו, כגון ליתן צדקה לעניים ולקיים באמצעותו מצוות ה', אם לאו. אבל בכל מקרה, כשהשפע בא אליו, אין הוא מחליש אותו ברוחניותו, מה שאין כן כשהשפע בא ממקור בלתי טהור ח"ו, כי אז הוא מחליש את האדם עד מאוד וגורם לו להתרחק.

מסופר על הגה"צ רבי ישראל סאלאנטער זצ"ל, שפעם נודע לו, שנוות ביתו קנתה כרטיס הגרלה. הוא נבהל כל-כך עד שאמר תיכף ומיד "דין ודברים לית לי בכסף זה אם תזכה בו". והסביר: מי מבטיח לי שאוכל לקיים את שליחותי כדבעי... מי מבטיח לי שאוכל להכיר כל עני הנמצא בקצה העיר... הלא אחריות עצומה היא... הגר"י סלנטר לא חשש שהשפע יבוא ממקור בלתי טהור ח"ו, אלא חשש שהגם שיבוא ממקור רוחני, לא יוכל לעמוד בנסיון שהוא מביא עמו.

הדבר הזה יברכך ה' א-להיך בכל מעשך ובכל משלח ידך. הנה דברי התורה ברור מללו באופן שגם הילד הקטן יבין, שלא יתכן שיפסיד האדם על ידי נתינה לאחרים, כי להיפך, בגלל הדבר הזה יתברך ממונו.

כל שפע מקורו ברוחני

ויש לבאר: הן ידוע שהשפע הוא דבר רוחני שיורד מן השמים, ורק בזה העולם הוא מתלבש בדברים גשמיים, כגון בלחם, בכסף, בחכמה וכו'. ומעתה היות שהשפע הוא דבר רוחני, צריך האדם לעשות עצמו כלי ראוי לקבל אותו שפע רוחני. והרי כך רואים אפילו בגשמי, שתמיד יש להתאים את הכלי למשקה שמוזגים בו. אם המשקה חם, על הכלי להיות ראוי להחזיק חום, ואם המשקה חריף, על הכלי להיות ראוי להחזיק משקה חריף, כי אלמלא יהיה ראוי לכך, יתפקע הכלי. אף כאן על האדם להכין עצמו להיות כלי ראוי לקבל את השפע הרוחני, ולכן הוא מוכרח לחזק את רוחניותו, כי אין השפע הרוחני יכול להתקיים בכלי מגושם.

בלתי טהור הוא כי לא טהור

ומה שאנו רואים גוים או להבדיל יהודים שנראים מגושמים מאוד ועם כל זה מקבלים שפע גדול של עשירות, עלינו לדעת בבטחה שאותו שפע בא ממקור בלתי טהור רח"ל וירחם המרחם, כי תמיד הוא יהיה מלווה בכאב ועגמת נפש ובטרדות מרובות המונעות את האדם מלעבוד את ה'. **השפע הבא ממקור הברכה מסייע לאדם לעבוד את ה', כי בהיותו שפע קדוש, הוא מחזק את רוחניותו של האדם. מה שאין כן השפע הבא ממקור בלתי טהור, שהוא מגשם את האדם**

הנותן נעשה כלי רוחני

עכ"פ בהיות הקב"ה טוב ומטיב, הוא מבקש ליתן לבני ישראל שפע רב ממקור ברכה עליונה, ולכן צריכים אנו להכין עצמנו להיות כלי קיבול ראויים לקבל אותו שפע רוחני אשר מביא עמו פרנסה, חכמה, רפואה, הרהורי תשובה וכו'.

ובכן, איך נוכל להיעשות יותר רוחניים? התשובה היא: על-ידי שנהפוך עצמנו להיות נותנים, שהרי בשביל כך אנו נקראים אדם, מלשון אדמה לעליון, כי כפי שהקב"ה נקרא נותן, שהרי אינו מקבל כלום וכל מהותו אינה אלא נתינה, אף אנו צריכים להרגיל את עצמנו להיות נותנים, ליתן ולחזור וליתן, לדאוג לאחרים, לעשות בשביל אחרים, ולהפסיק ליטול לעצמנו.

זה מה שמרומז בתיבת "ונתנו" הנקרא פנים ואחור. כמה שתוסיף ליתן, כך תתדמה יותר להקב"ה, וככל שתתדמה יותר להקב"ה, תיעשה כלי יותר ראוי לקבל שפע רוחני, וממילא יתקיים בך יותר ויותר מאותו שפע שהקב"ה משפיע ממילא ברוב טובו וחסדו⁸.

השפע מוכן ומזומן לאדם

וכבר כתב כן בספה"ק "נועם אלימלך" (פרשת בשלח), וזה לשונו הקדוש: ויאמר ה' אל משה כו' הנני ממטיר לכם לחם מן השמים (טז, ד). פירוש הנני, פירושו בדבר ההוה תמיד. כלומר, שהשם יתברך אומר: מה שאתם אומרים שצריכים לפרנסה, אני תמיד בכל עת מוכן ומזומן

לפרנס ולתת לכל איש מידי יום ביומו פרנסתו מהשמים. ויצא העם ולקטו כו', פירוש אך כשאדם הוא מתוסר הבטחון ויוצא מהגדר הנכון והראויה לבטוח בה', ולקטו דבר יום ביומו, פירוש צריך להתחדש אליו הלקיטה מחדש.

הוי אומר: השפע מוכן לבוא בכל עת, אך כשאין האדם מכין עצמו להיות כלי ראוי לקבלת השפע, אין השפע יכול לחול עליו. ובכן, אחת מהדרכים העיקריות להיעשות כלי ראוי לקבלת השפע, היא להיות נותן דוגמת הקב"ה, כי בזה הוא מתדמה לעליון ונעשה לאדם יותר רוחני.

האדם יכול להפוך עצמו לנותן אפילו על ידי דברים קטנים, כגון על-ידי אמירות מילות טובות לאחרים, או על-ידי הקשבה לאחרים, כי בזה הוא נותן להם חלק מלבו, וכל שכן על-ידי שמעשים לאחרים, כי בזה חוץ ממה שמסייעים למוסדות צדקה וחסד, מסייעים יחד עם כן להמון העם להפוך עצמם להיות נותנים ולהיעשות מחמת כן כלים ראויים לקבלת שפע ברכת ה'.

אין האדם מעני מן הצדקה

מסיבה זו התחיל השולחן ערוך את דבריו בהלכות צדקה (יו"ד רמ"ז, ב): "אין אדם מעני מן הצדקה", כי הדבר לא יתכן במציאות. מה חשבת? וכי חשבת שעל ידי שתתן לאחרים תפסיד?! הלא באמצעות הנתינה אתה נעשה לאדם יותר רוחני, ואם כן ממילא יושפע עליך שפע בריבוי גדול.

מי שיבוא ויאמר: נעשיתי עני מן הצדקה, לא נאמין לו, אלא נדמה אותו למי

⁸ מבואר בארוכה בספה"ק 'נתיבות עולם' למהר"ל מפראג זי"ע נתיב גמ"ח פ"א.

אל העשיר לאחר שנתן סכום הגון לצדקה, ומתחיל לכרסם לו בלבד: מי אומר שעשיתי טוב... אולי לא הייתי צריך ליתן כל-כך... אולי היה עדיף לי לחלק את הסכום לכמה עניים... הרי אני מסכן את פרנסתי כשאני נותן סכומים כאלה...

אומרת לו התורה: אל תתחרט! **דע לך שהשפע שאתה מקבל הוא לא למרות הכספים שאתה מחלק, אלא בגללם, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' א-להיך וגו'.**

קבלה שעל ידי נתינה

עלינו להבין שאין זה ענין לצדקה או לקמחא פסחא בלבד, אלא לכל שפע שהאדם צריך. האדם מתפלל לרפואה, לפרנסה, לחכמה לתענוג רוחני. אומר לו הקב"ה: ככל שתתן לאחרים, כך יחול השפע עליך. כשאתה תתפלל לרפואת אחרים, אשלח לך רפואתי. כשאתה תתפלל לפרנסת אחרים ותשתדל בשביל פרנסת אחרים, אתן לך פרנסתך. כשאתה תתפלל על אחרים שתהיה להם חכמה בינה ודעת, אתן לך חכמה בינה ודעת.

הן כך אמר **התנא** (אבות פ"ד מ"ה): הלומד על מנת ללמד, מספיקין בידו ללמוד וללמד, והלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. הקב"ה רוצה להשלים אותנו, לכן הוא מונע מבני אדם חכמה ותשובה וסליחה וכפרה וגאולה ורפואה ופרנסה וכו', כי אילו היינו מקבלים הכל על טס של זהב, לא היינו נעשים נותנים ולא היינו נהפכים לאנשים רוחניים. ועכשיו שיש חסרון לבני אדם, חוץ ממה שיהיה לנו מה ליתן לאחרים, עוד נרגיש דחף עז לעשות זאת, כי אף אנו יהיה לנו חסרון, ויאמר לנו

שבא מן השוק בשעה שיורד גשם זלעפות ואומר: לא נרטבתי. שהרי הקב"ה ממטיר שפע ללא הרף, אלא שכל עוד אין האדם נותן, אינו עומד תחת כיפת השמים, וממילא אין השפע משיגו, וכיון שהוא מתחיל ליתן, מיד הוא מעמיד את עצמו תחת כיפת השמים והשפע משיגו.

הזורעים ברמעה ברינה יקצורו

המגיד מדובנא זצ"ל נשא את משלו: לראובן נאבד כיס עם מאה זהובים. למחרת יצא לרחובה של עיר ומצא כיס עם מאתיים זהובים. לכאורה היה צריך לשמוח שמחה גדולה, שהרי הרוויח מאה זהובים. עם כל זה אין שמחתו שלמה, כי הוא חושב בלבד: אלמלא הייתי מאבד אתמול מאה זהובים, הייתי מחזיק עכשיו בידי שלוש מאות. ועתה אל שמעון: שמעון הולך בשדה עם שק חיטים אותם קצר ודש ביגיעת כפו וביזיעת אפו, ובהגיעו אל מחוץ לשדה, הוא מגלה שהיה חור בשק וגרגירי החיטים נפלו אחד אחרי השני ונותר חסר כל. הוא בוודאי מצטער צער רב. אך לימים הוא מגלה שאותם גרגירי חיטים שנפלו, נזרעו באדמה, וצמח מהם כפלי כפליים. אזי שמחתו שלימה, כי הוא מבין שכל העושר הגדול שיש לו עכשיו, הוא הודות לאותם חיטים שנאבדו לו.

אומר לנו **המגיד מדובנא**: הקב"ה רצה שנבין שהנותן צדקה דומה לשמעון ובכך תהיה שמחתנו שלמה, לכן אמרה לנו התורה: נתון נתן לו ולא ירע לבכך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' א-להיך בכל מעשך ובכל משלח ירך.

המציאות היא שהיצר הרע בא תמיד

מזון המטיב עמו בשעת חידושו, עליו לזכות לשפע, כי מי הוא זה ואיזה הוא אשר ימלא אותו לכו לומר שהוא יכול לדעת בבירור על כל מצה שאין בה חשש חימוץ. ובכן, אין האדם יכול בשום אופן לקבל את השפע הדרוש לכך, מבלי שיכין את עצמו לפסח על-ידי שיהיה נותן.

כל דכפין ייתי וייכול – גילוי דעת

כשמתחילים את עריכת הסדר, אומרים: כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח. ולכאורה הדבר מעורר תמיהה, מה הוא שייך לכאן? הרי עכשיו באים לספר על הגלות ועל הגאולה, וזה אינו מדבר לא על זו ולא על זו. הן כך אמר מרן הגר"ש קלוגר זצ"ל שהאדם מחויב ליתן מעות חטיטין כדי שלא להיות דובר שקרים, כי אם לא יתן, כשיאמר "כל דכפין ייתי וייכול", יוציא מפיו שקר.

אכן לפי האמור הוא הפלא ופלא. כשיהודי ניגש להתחיל את הסדר, הוא יודע שהוא נצרך לשפע, לכן הוא אומר כלפי שמיא: אני מגלה דעתי בזה שאני נותן לאחרים, אני דואג שיהיה לאחרים צרכי החירות... אחרי שאמר זאת, יכול האדם להמשיך ולשאול מה נשתנה ולזכות לאור הגאולה.

הוי אומר: הצורך להיות נותן בעת כזאת, היא לא רק כדי להנצל מן החמץ הגשמי, וכמעשה דהרה"ק מקאמינקא זיע"א, אלא גם כדי לזכות לטעום את טעם הגאולה ולזכות שנפשו תצא מכל מצריה, אשר הוא סגולת החג. וכפי שהובא לעיל בשם הגר"א ברמז הפסוקים שאי-אפשר

הקב"ה: אם תתנו לאחרים, אתן לכם. ראיתי לא' מתלמידי ה"קול אריה" שכתב בשם רבו שאי אפשר לאדם לבוא לאיזו מדרגה, כי אם על ידי צדקה וגמילות חסדים. אע"פ שיעסוק האדם בתורה ותפילה כל ימיו, אלמלא יעסוק גם בנתינה לאחרים, לא יתכן שיגיע למדרגה רוחנית. כל יהודי באשר הוא מוכרח להיות משפיע, כי רק כך יוכל אף הוא לקבל שפע. חלק המקבל של האדם נועד רק כדי לקבל שפע מלמעלה, אבל כאן הוא צריך להיות משפיע בכל האפשרויות העומדות לפניו.

האדם בחידושו צריך לשפע רוחני

בהביננו זאת, אנו זוכים לאור חדש בענין עבודת הפסח. כי הנה בפסח כל הבריאה כולה מתחדשת, וכפי שרואים בחוש, שאז האילנות מתחילים לפרוח וכל בעלי החיים מקיצים מתרדמתם (וכן הוא במדרש שיר השירים שמסיבה זו הוציאנו הקב"ה מצרים בחודש ניסן, כדי שנראה בצאתנו את כל העולם בחידושו), ויחד עם כל הבריאה כולה, אף אנו מתחדשים. ולכן נצטוונו לאכול בימים אלו מצות שהן מיכלא דאסוותא (מאכל רפואה) כדאתא בזוה"ק, כי בשעה שאנו מתחדשים, עלינו לאכול מאכלים שיבנו אותנו כדבעי, וכשניבנה כדבעי, כבר נוכל לאכול גם מאכלים אחרים.

אכן האדם בשעת חידושו, עליו להיזהר בכפל כפליים להיות נותן, כי רק על ידי כן יוכל להיות כלי ראוי לקבל השפע הרוחני המוכן לו בשעת חידושו. עוד זאת יש להבין לאור האמור, שכדי שהאדם באמת ינצל מחשש חמץ, וכדי שיצליח לאכול רק

כשכל אחד שקוע בעצמו. הוא יכול להתקיים רק כשכולם אחוזים ודבוקים כאחד. אין לו לאדם לחשב אם כבר יש לו כדי צרכו, אלא יש לו לחשב אם כבר יש לכולם כדי צרכם. כל אחד ישתתף כפי יכולתו ואז יהיה לכולם כדי צרכם.

עלינו להבין עד כמה הדבר יכול לשנות אותנו להפוך אותנו לאנשים אחרים, וממילא נזכה לשפע רוחני שיאיר לנו לכל השנה. אמנם יש יצר הרע גדול בזה, ואף אם האדם מתעורר, עד מהרה ההתעוררות נשקטת והוא ממשיך ללכת לדרכו. על כן צריך להתאמץ וליתן בלי לחשוב יותר מדי. נזכור נא! הקב"ה מחכה שניתן לאחרים כדי שיוכל ליתן לנו.

לזכות לאור המצות, אלא על ידי נתינת מצות לאחרים.

וכפי שאי-אפשר לשחוט את הפסח בעוד החמץ בבית, כמו שהזהירה התורה "לא תשחט על חמץ דם זבחי", כך אי-אפשר לאכול מצה ולקבל על ידו שפע רוחני מלמעלה, אם לא יכין עצמו להיות כלי רוחני. לכן אמרו לנו רבותינו: אם רוצה אתה לזכות לשפע רוחני – תן! אם אינך יכול ליתן לבר, תדאג שאחרים יתנו, מה גם שכל אחד יכול ליתן כפי ערכו.

החודש הזה לכם – לכם ולא לך

הרה"ק ה"אמרי חיים" מוויזניץ זיע"א היה נוהג לומר "החודש הזה לכם ראש חדשים". החודש הזה אינו יכול להתקיים

לזכות יחזקאל זאב מאיר בן מלכה ציפורה
פטרון מדור עיון תפילה

נדבת הר"ר ד"ר שמואל הלוי ווערצבערגער הי"ו
לרגל שמחת הברית לבנו היום בשעטר"מ

מדור עיון תפילה

א-להי נשמה שנתת בי טהורה היא – כחה של

נשמה

אם כן אין פירוש הדבר שיש כאן הצלחה רק של חמישים אחוז, אלא פירושו שיש כאן תכלית שלימה, כי אלמלא עשו לא יוכל יעקב לבוא אל תכליתו. זה מה שהניח את דעתה, ואכן מציאות זו חוזרת על עצמה מאז ועד עתה.

אם כן למה זה אנכי

אותו בלבול שבו האדם אומר "אם כן למה זה אנכי" הוא בלבול שפוקד את כל אחד ואחד, והוא מעכב גדול בעבודת ה'. אחד יותר מעט ואחד פחות מעט. אך סוף כל סוף, כל מי שעוצר מעט לעשות חשבון הנפש, מתנוצצת בו השאלה – אם כן למה זה אנכי. כי המציאות היא שיש לאדם הרהורי תשובה נפלאים, שאיפות טובות, ובפרט בחצי הראשון של החיים, אז האדם מאמין עדיין שיום אחד יעלה על הדרך העולה בית א-ל. אך בפועל, אם כי יתכן שבמשך זמן קצר הצליח לעמוד איתן בהתחזקותו, ללמוד בהתמדה ולהתפלל בשפיכות הלב, לפתע הוא מוצא את עצמו בעולם אחר, בו הוא נמשך לדברים שליילים ושפלים, והנה הוא מגלה שזה כבר שבועיים

ויתרוצצו הבנים בקרבה

יש נקודה נחוצה בעבודת ה' שאפשר ללמוד מברכה זו ועוד אפשר לכוונה בבוקר בבוקר באמירת הברכה. ונקדים: נאמר אצל רבקה (תולדות כה, כב-כג): ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה'. פירש רש"י: רבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרסם לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרסם לצאת. ותאמר אם כן - גדול צער העבור, למה זה אנכי - מתאווה ומתפללת על הריון. ותלך לבית מדרשו של שם ועבר, לדרוש את ה' – שיגיד לה מה יהא בסופה. ויאמר ה' לה שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו, ולאום מלאום יאמוץ ורב יעבוד צעיר.

הנה יש להבין מה הניח את דעתה כששמעה שאין מדובר בעובר אחד, אלא בשנים שזה מושך לכאן וזה מושך לכאן. ונראה פשוט שהבינה שעשו עתיד לסייע ליעקב להזדכך ולעלות אל הר האלוקים, כפי שרמוז בלשון לאום מלאום יאמוץ, ואמרה:

זו, טעויות מוחלטות הן אשר מקורן ביצר הרע, ותוצאותיהן חמורות מאוד ומשפיעות באופן שלילי על עתיד האדם ונצחיותו. שקר וכזב הן אותן טעויות.

שני כוחות נפרדים

האדם מגיע למסקנא כזו מפני שהוא אומר: הן מודע אני לעצמי ואני יודע את האמת... לו היה פלוני יודע איך אני נראה, לא היה מכבדני כל-כך ויתכן שלא היה מסכים אפילו ללמוד עמי בחברותא. לו היה יודע... אך עם כל זה טעות מוחלטת היא. אמנם כן, תמיד כשהאדם מגיע למסקנא, הוא מפני שיש לו איזה בלבול, ולכן צריך תמיד לחפש את התשובה האמיתית לאותו בלבול ועל ידי כן להסיר את המסקנא המוטעית.

אכן התשובה האמיתית בענין זה היא תשובתו של הקב"ה לרבקה. כשהאדם רואה שפעם הוא מתעררר בגעגועים עזים להקב"ה ופעם הוא נמשך לכל מיני עבודה זרה, הוא קם ושואל: אם כן למה זה אנכי. מודיע לו הקב"ה: **יש בך שני כוחות נפרדים. גופך מושך אותך לדברים שפלים, וכך ימשך למשוך אותך אליהם עד יוך האחרון, ובכל יום תצטרך לסיוע חדש ממרום כדי שלא ללכת שולל אחריו, כי מי הוא האיש אשר יאמר "לבי חלל בקרבי".** אילו היה זה אתה בעצמך, היית צריך להתבייש ולהתחבא, אבל זה לא אתה בעצמך, זה הגוף שמושך אותך.

מצד שני יש חלק שני, שהוא הנפש האלוקית, חלק א-לוה ממעל, והוא לא זו בלבד שאינו נמשך לדברים שליליים, אלא הוא אף שואף לרוחני. כל אחד באשר הוא

ימים שהוא מסובך לגמרי ואפילו לא טעם בהם טעם דקדושה. אז הוא מרגיש מבולבל לגמרי – מה אני? אני צדיק או רשע? אני יכול להגיע לפסגות רמות או שמא אני אדם שפל שצריך חיזוק בדברים פשוטים ולוואי שלא הגיע לעבירות חמורות ח"ו?

שתי מסקנות מסוכנות

המצבים הקיצוניים שבו האדם מוצא את עצמו, מובילים אותו בדרך כלל לאחת משתי מסקנות: המסקנא הגרועה יותר היא מה שהאדם בטוח שאם הוא יכול להגיע לנפילות קשות כל-כך, ואפילו כשהוא מתחזק, התחזקותו מחזיקה לזמן קצר מאוד, סימן הוא שהוא באמת כזה, ואם כן כבר אינו חמור כל-כך שאינו לומד כמעט תורה, שהרי אדם שפל הוא. המסקנא הפחות גרועה היא מה שהאדם מגיע לאיזושהו ממוצע. כשמנהל תלמוד תורה שיש לו כיתות בנות שלושים ילדים וכיתות בנות עשרה ילדים נשאל כמה כיתות יש לו בכל כיתה, הוא עונה: בממוצע יש בכל כיתה עשרים ילדים. זה לא תשובה אמיתית, שהרי אפשר שאין לו אף כיתה עם עשרים ילדים. אף כאן, האדם מגיע למסקנא שהוא אדם ממוצע, וכך הוא אומר: אינני מופרך לגמרי, שהרי אני נותן צדקה, ואני משתדל להתפלל כל יום במנין ואפילו כשהדבר קשה עלי מאוד. אך מצד שני יש אצלי דברים שאינם מתוקנים שאני מתבייש מאוד שאחרים יידעו עליהם, אם זה בעניינים שבין אדם לחבירו, אם זה בעניינים מסוימים שבין אדם למקום. מוכרח הדבר שאני אדם ממוצע, לא שפל ולא בעל מדרגה, בינוני כזה.

ההאמת שבין מסקנא זו ובין מסקנא

לו לאדם סייעתא דשמיא, הגוף יקח אותו למקום נמוך כל-כך אשר הוא בעצמו לא העלה מעולם על דעתו. אלמלא הקב"ה עוזרו רגע אחד, אינו יכול לו. הרי יוחנן כהן גדול שימש שמונים שנה בכהונה גדולה, ובסוף נעשה צדוקי. ומצד שני הנשמה, היא כח עצום מאוד שמושך את האדם ברגע אחד עד לרקיע השביעי.

אמנם כן, זהו הפלא הגדול שמרומז בחתימה דברכת אשר יצר "ומפליא לעשות", כי הקב"ה לקח שני כוחות הפכיים לגמרי וחיברם זה עם זה. וכל אדם באשר הוא שרוי במלחמה אדירה מחמת שני כוחות אלו. אפילו מי שנדמה לנו כאדם מיושב ביותר, ואע"פ שכבר הגיע לגיל העמידה, ליהוי ידוע שיש בו שני כוחות ממש כאותו בחור צעיר, אשר ברגע אחד הוא מתנדנד על הגמרא בהתלהבות עצומה, וברגע השני הוא מתרגז על חבירו ומעלים את הגמרא שלו. לפעמים אנו סבורים שרק הבחור הצעיר מתנהג כן מפני שרוחו צעירה עדיין. אך אין הדבר כן. מדובר בשני כוחות שזה מושך לכאן וזה מושך לכאן, והמלחמה ביניהם אינה נגמרת לעולם, לא בגיל חמישים ולא בגיל שמונים.

אין לנו נחשוב שפלוני שהוא איש מסודר ומגיע כל יום בזמן לתפילה, יצא מכלל זה. לא! אי-אפשר לחלוק על מציאות הבריאה. הספרים מלאים מזה, הן ספרי הראשונים והן ספרי החסידות, שכולם נמצאים בכלל הזה.

מלחמה בין דעת המלאך לדעת

הבהמה

וזה לשון הסמ"ג בהקדמתו: כשברא

יכול להעיד על עצמו "הנשמה שנתת בי טהורה היא. אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפתתה בי, ואתה משמרה בקרבי, ואתה עתיד לטלה ממני, ולהחזירה בי לעתיד לבוא. כל זמן שהנשמה בקרבי מודה אני לפניך". כל זמן שהנשמה בקרבי, לא משנה אם היא נמצאת בגוף כזה או בגוף כזה, ואפילו היא נמצאת בגוף שכבר עשר שנים נמשך לדברים שליליים. כל זמן שהנשמה נמצאת כאן, היא שואפת לרוחניות, לכל הפחות כפי שהגוף נמשך לגשמיות, ובאמת הרבה יותר מזה.

טביעות עינא דקלא – משל ונמשל

משל למה הדבר דומה, לאסיפה מוקלטת שהשתתפו בו כמה וכמה אנשים, וביניהם שני אנשים תאומים שקולותיהם שווים ממש. האסיפה התנהלה בלהט, הטונים ירדו ועלו, וכל אחד הביע את דעתו בנמרצות. לאחר האסיפה האזין אחד מבחורין להקלטה, והודעק: אינני יודע מי היה באסיפה, אך זה ברור לי שאחד מהם 'משוגע'. בתחילה הוא מצדד כדברי פלוני, ורגע לאחר מכן הוא מצדד כדברי פלוני, וברגע השלישי הוא משיב לעצמו, וברגע הרביעי הוא מרים את קולו וצועק על עצמו. א משוגינער...

כשנרגע, ניגש אליו אחד והודיע לו שהיו אלו שני אנשים שונים, קולותיהם שווים, אך דעותיהם אינן שוות. אין מדובר באיש אחד משוגע, אלא מדובר בשני אנשים פקחים.

עלינו להבין שאנו פקחים, אלא שיש בנו שני כוחות. הגוף מושך לרע, מושך ומושך ללא שום גבול. ואכן, אם לא תהיה

לפעמים שיהא אדם רשע בתחילתו וצדיק בסופו או להיפך.

שני מלכים נלחמים על עיר אחת

וזה לשון ה'תניא' (ליקוטי אמרים פ"ט):
הנה כתיב ולאום מלאום יאמץ, כי הגוף נקרא עיר קטנה, וכמו ששני מלכים נלחמים על עיר אחת, שכל אחד רוצה לכבשה ולמלוך עליה, דהיינו להנהיג יושביה כרצונו, ושיהיו סרים למשמעתו בכל אשר יגזור עליהם, כך שתי הנפשות, האלוקית והחינית הבהמית שמהקליפה, נלחמות זו עם זו על הגוף וכל אבריו, שהאלוקית חפצה ורצונה שתהא היא לבדה המושלת עליו ומנהיגתו וכל האברים יהיו סרים למשמעתה ובטלים אצלה לגמרי, אך נפש הבהמית שמהקליפה רצונה להיפך ממש...

וכן הוא בספה"ק "שפת אמת" (שמיני תרס"ב): יש באדם נשמה העולה למעלה ומושכת לעולם לעלות אל השורש, אבל מצד התקשרות הנפש בגוף שהוא מלמטה, שהוא נפש חיה, לכן המלחמה באדם, שמצד אחד נמשך למעלה ומצד אחד למטה. לכן איתא בגמרא דיש בו השוה למלאכי השרת ויש בו השוה לבהמה, וכן כתוב וירדו בדת הים כו' ואמרו חז"ל: זכה ורדה בהם, ואם לאו, נעשה ירוד לפניהם.

האדם מרגיש מסוחרר מהעליות והירידות, רגע אחד הוא נמצא בשמים ורגע אחד הוא נמצא בתהום. אם הוא מרגיש זאת – אל יתבהל, אלא יבין שזוהי הרגשה אנושית.

גוף האדם איננו אדם

ובכן, לאחר שנודע לאדם שיש בו שני כוחות הפכיים, עליו לידע עוד שהאדם אינו הגוף אלא הנשמה. כך גילה לנו מוהר"ח

הקב"ה את העולם בראו ביום הראשון והמלאכים נבראו ביום השני, שנאמר (תהילים קד, ג) המקרה במים עליותיו, וכתוב אחריו עושה מלאכיו ורוחות, ומלאכת המים היתה ביום שני, ואחר כך נבראו הבהמות בששי בטרם נברא האדם. והמלאכים יש להם דעת לעבוד את בוראם ואין להם דעת יצר הרע, והבהמות יש להם דעת יצר הרע, אבל אין להם דעת לעבוד את בוראם. וחשב יוצר הכל כי המלאכים אם יעבדוהו, אינם ראויין לקבל שכר, מאחר שאין להם יצר הרע, והבהמות אם לא יעבדוהו, אינם ראויים לקבל עונש, מאחר שאין להם דעת. לכן ברא האדם בששי, וחיבר בגופו דעת המלאך והבהמה. כיצד? כי בשר האדם כבשר הבהמה לאכול ולשתות ולישן ושאר עניינים, ונתן בו מצד העליונים את הנשמה שמאירה לאדם לדעת נתיבות של עבודת הבורא כמלאך, ועל כן נקרא נר שנאמר (משלי כ, כז) נר ה' נשמת אדם.

וממשיך שם: ולפי שהמלאך והבהמה אין תולדותם שוה, על כן יתעוררו מלחמות גדולות בגוף האדם כל ימי חייו, כי בשר הבהמה שבגופו יתאוה לתענוגי העולם והבליו, לאכול ולשתות ולישן בהנאת גופו בלבד, ובזה כל מחשבותיו. והמלאך שבתוך גופו, נלחם כנגדו, ומראה לו שלא נברא האדם לאכול ולשתות ולישן בלבד, כי קודם שנברא האדם נבראו הבהמות שמנהגם בדברים אלו. וכשאדם הולך לאכול ולשתות ולישן, תהא כוונתו כדי שיהא גופו חזק ובריא ללמוד תורה ולהתפלל ולעשות מעשים טובים שהיא עבודת הבורא. ולא יודע גמר הנצחון עד יום המיתה, כי

הכסף, יבין שכל אלה באים מן הגוף שהוא קשר בו. לא אתה רודף אחרי הכסף. הן למה אתה רודף אחרי הכסף? משום שאתה רוצה כבוד ומעמד וכו', והרי כל אלה מקורם בגוף שאתה קשור בו והוא מושך אותך בכל עת כלפי מטה.

אותם בני אדם שהתמכרו לייין או לתאוות רעות, מרגישים זאת בחוש ממש. הוא זועק מעמקי נפשו: איני רוצה... הלוואי כבר אזכה להפטר מזה... אבל הוא חוזר לזה שוב ושוב, כי יש משחו מבחוץ שמושך אותו. ואכן כבר דיברנו על זה בעבר, שאם האדם רואה שההתגברות היא למעלה מכוחותיו, אין לו להיבהל, שהרי כך הוא סדר הדברים, כי אלמלא הקב"ה עזרו אינו יכול לו, ואולם אם יעזור לו הקב"ה – יוכל גם יוכל.

טעם הקדמת היצר הרע ליצר טוב

והנה נקל להבין שעבודת האדם היא להגביר את הכח המושך אותו אל הרוחניות על הכח המושך אותו אל הגשמיות. ובענין זה יש להביא מה דאיתא בספר "אור יצחק"⁹ (פרשת חיי שרה) מביא מה שאמרו חז"ל שהאדם נולד עם כל המשיכות הגופניות, ורק בהגיעו לגיל המצוות, רק אז נשמתו מתחילה למושך אותו לרוחניות, ושואל מדוע עשה ה' ככה, והרי באופן כזה קשה עד מאוד לנער לשנות את עצמו, אחרי שכבר התרגל כמה שנים לרדוף אחרי ההבל.

מבאר הצדיק על-פי משל: כשיש בית מלא אור, אם יביאו איזה דבר חושך, לא

ויטאל זי"ע בספר "שערי קדושה" (ש"א ח"א), וזה לשונו: נודע אל בעלי מדע כי גוף האדם איננו אדם, אבל הוא ענין לבוש אחד תתלבש בו נפש השכלית היא הנשמה שהוא האדם עצמו, בעודו בעולם הזה, ואחר הפטירה יופשט מעליו הלבוש ההוא ויתלבש בלבוש רוחני הנקרא חלוקא דרבנן וכו', והוא נעשה מרמ"ח איברים רוחניים ושס"ה גידים רוחניים, הנעשה על ידי קיום רמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה, וזהו שכתוב (זכריה ג, ד) הסירו הבגדים הצואים וגו' והלבש אותך מחלצות.

הכלל הוא, שהאדם עצמו רוצה להתעלות, אלא שיש עליו משקל כבד שמושך אותו כלפי מטה ואינו נותן לו לעלות. לסבר את האוזן יש להמשיך זאת לבלון הליום (helium balloon) ששואף לעלות למעלה, וכדי שלא יפרח ויאיבד, קושרים לו חוט ואת קצה החוט קושרים לאבן קטנה, וכך נשאר הבלון לעמוד באוויר ואינו פורח לשמים. זהו האדם, הוא רוצה לעלות למעלה, אבל אם יניחו לו, יגיע עד מהרה לכסא הכבוד ולא יישאר בעולם למלא את תפקידו, לכן קשרו הקב"ה לגוף שלא יתן לו לעלות כל-כך. ובכן, כל אחד מבין מעתה שהאדם עצמו הוא הנשמה, והגוף הוא רק כמשל החוט והאבן שמושכים את הבלון כלפי מטה כדי שלא יפרח לשמים.

האדם רוצה לצאת מן המיטה, אך אינו יכול כי הגוף שהוא קשור בו, עצל מאוד. האדם מתבייש שיש לו רצונות לדברים שליליים, הוא מתבייש שהוא רודף אחרי

⁹ להרה"ק רבי יצחק מראדוויל, בנו של ה'מגיד הק' מזלאטשוב זי"ע שהעיד עליו שהוא כנגד חומש שמות שיש בו 'מתן תורה'.

לאחר זמן לתענוגים גשמיים. לכן עשה הקב"ה שיהיה ליצר הרע מעלה אחת על פני היצר טוב, והיא שייכנס תחילה באדם וכך יתרגל האדם בתענוגים גשמיים, כי אז יחזור האדם בכל עת לתענוגים הגשמיים אע"פ שאינם דומים כלל לתענוגים הרוחניים, וכך תהיה לו מלחמה עד יומו האחרון.

האדם עצמו שואף לרוחניות

ומעתה נאמר כך: כשהאדם מוצא את עצמו באמצע שנותיו עולה ויורד, פעם עולה גבוה גבוה, ופעם נכשל ח"ו בעבירה, עליו לדעת שכל מה שנכשל הוא מחמת החלק מבחוץ שהתגבר עליו ומשכו כלפי מטה, אבל אין זה הוא עצמו, כי הוא עצמו נשאר בעל מדרגה. כוחות הנפש שלך להגיע עד שמי רום לא נשתנה כלום אע"פ שנכשלת בעבירות חמורות במשך ארבעים וחמישים שנה.

יש ושימעים אחד אומר לחבירו: מה, פלוני?! אין זה חידוש שהתייפח מבכי ב'שמע קולנו'. אני מכיר אותו היטב. מחר הוא חוזר למה שהוא. הבכי שלו הוא בכי שקרי...

לא, לא, לא, הבכי שלו אינו שקרי. זהו האדם האמיתי. מה שלאחר מכן הוא חוזר לסורו, אין זה הוא, אלא זה דבר מבחוץ שמושך אותו כלפי מטה. אי-אפשר לעורר את הנשמה, אילולא היא קיימת ומושכת לרוחניות בכל עת, וכל עוד הנשמה קיימת בגוף, היא לעולם לא תשקוט ולא תנח.

אֶלֶּה־יָשָׁמָה שְׁנַתָּה בִּי טְהוּרָה הִיא, וכל עוד נשמתי בי, אין גבול לשאיפותיי לקדושה, לתורה, לעבודה. ואמנם ההרגלים שיש לנו מילדותנו, גוררים הרגלים נוספים

יוכל החושך לבטל את האור, ורק אם יבטלו את האור, רק אז ישרה החושך. אבל להיפך, כשהחושך בבית, כשיביאו איזה אור קטן, מיד נדחה החושך.

ובזה יבוא לנכון זה שבא היצר הרע תחילה, ואח"כ היצר טוב, מחמת שהיצר הרע נמשל לחושך, אלו מעשיהם של רשעים, כי אילו יהיה להיפך, שיבוא היצר טוב תחילה, לא יהיה ביכולת היצר הרע להתגבר על היצר טוב, כמו המשל של החושך שאינו יכול להתגבר על האור, וכביכול ברוך הוא רצה את הבחירה ושיהיה ביכולת היצר הרע להתגבר על היצר טוב, לזה היצר הרע בא קודם. ואפילו אם היו באים שניהם היצר הרע והיצר טוב ביחד, בוודאי יהיה היצר הרע בטל נגד היצר טוב, כמו החושך מפני אור, ולא תהיה בחירה. לזה עשה כביכול ברוך הוא שיבוא היצר הרע תחילה ושישתף את האדם עמו בכל התאוות וכל החמדות, ואח"כ כשבא היצר טוב, היצר טוב יש לו התגברות על היצר הרע כמו האור על החושך, וכשהאדם לוקח אלו התאוות והחמדות אל היצר טוב לעבודתו יתברך, אזי הוא האדם השלם כמו שהיה ברצונו הק' שזהו עיקר תכלית עבודתינו.

במילים אחרות כוונת דברי קדשו היא, שתענוגים גשמיים אינם כלום לעומת תענוגים רוחניים, שהרי התענוגים הרוחניים הם אור אמיתי והתענוגים הגשמיים אינם אלא דמיון. ולכן אילו היו מעמידים בפני האדם יצר הרע מול יצר טוב, בוודאי היה בוחר ביצר טוב, וכל שכן אם היו נותנים בו תחילה רק יצר טוב והיה מתרגל בתענוגים רוחניים, שבוודאי לא היה פונה לבו כלל

יותר מזון, כך היא מורגשת יותר לאדם, וכשהאדם ירגיש את נשמתו, ממילא ירגיש את משיכותיה. תן לנשמתך קרבת אלוקים, תן לה תורה, תן לה תפילה, תן לה מעשים טובים, ממילא תרגיש שאתה שואף לרוחניות, וכשתשאף לרוחניות, לא תימשך אחר הגשמיות, כי כשזה קם זה נופל.

אפשר דאך – מעשה שהיה

לסיום נביא סיפור נפלא: לאחר הסתלקותו של בעל התניא זיע"א ביקשה הממשלה לעקור את ציונו כדי להתקין שם מסילות ברזל לרכבת. כשנודע הדבר לתלמידי בעל התניא, עשו ככל שביכולתם לבטל את הגזירה, עד שנודע להם שיש שר אחד העומד בראש אשר אם יצליחו לדבר על לבו שלא לגעת בקודש הקדשים, יוכל להוציא את פקודתו לבטל הגזירה, וככל אשר ידבר כן ייעשה.

נתאספו כמה מתלמידי בעל התניא והלכו אל פלוני. הם דיברו עמו בשפת המדינה, והסבירו לו איזה רב גדול היה בעל התניא, וכמה יפגע הדבר בקהילת היהודים אם יעקרו את ציונו. לפתע עצר אותם אותו שר והחל לדבר אתם בשפת האידיש: אתם יכולים לדבר באידיש – אמר להם. יהודי אנכי. אני בא מבית שורשי חסידי. אבי היה חסידו של ר' שלמה קארלינער.

בשמעם זאת, אמרו לו: אם כן אתה בוודאי צריך להחליץ לעזרתנו, שהרי בעל התניא היה מקורב מאוד לר' שלמה קארלינער. אמר להם: אני יודע, אני יודע. והוסיף: אני מוכן להיענות לכם, אך בתנאי אחד. וסיפר: בבחורתי התדרדרתי מאוד, התדרדרתי והתדרדרתי, עד שהחלטתי להתגייס לצבא.

של משיכות גשמיות, כפי שכתב האוה"ח הק' בפרשת שופטים, והם מגבירים את היצר הרע עוד ועוד. אבל בסופו של דבר מדובר בדבר מבחוח, ולא באדם עצמו, שהוא נשאר תמיד שואף לרוחני, וכל עוד לא יתייאש, ימשיך להלחם.

מחאה אדירה

ובכן, מה היא העצה לזה? מה היא העצה לזכור שמהות האדם היא הנשמה ולא הגוף, המשיכות הרוחניות ולא המשיכות הגשמיות? הנה בעל חובת הלבבות כתב בשער עבודת האלוקים, שהסיבה שבגללה בני אדם חושבים שמהות האדם היא הגוף ולא הנשמה, היא מפני שהם חיים בעולם גשמי, בו מדברים בשפה גשמית ונושאים ונותנים בדברים גשמיים, כך שנדמה להם שהגשמיות היא האמת והרוחניות היא רק מפי השמועה.

ומעתה נבין מדוע בכל בוקר צריך לומר ברכת אלוקי נשמה בהתלהבות עצומה, כי צריך לעשות מחאה אדירה: שקר וכזב! המהות שלי היא הנשמה, לא הגוף. כשיעשה האדם מדי יום מחאה זו, יתחיל לראות שמהותו היא הנשמה ושיש משהו שמנסה בכל עת למשכו כלפי מטה, ואז יבקש מהקב"ה בתפילה ותחנונים שיעזור לו כדי שהגוף לא יצליח במלאכתו. דבר זה יועיל לו הן לחיזוק שאיפותיו, והן לקבל כח לחזור בתשובה על חטאי העבר.

תן לה כדי מזונה

ועוד עצה אחת נותן לנו בעל חובת הלבבות, והיא שנרבה ליתן מזון לנשמתנו על ידי עשה טוב, כי ככל שהנשמה מקבלת

בת קול יוצאת ואומרת

נקודת הסיפור הוא ש**נשמט היהודי נשארת תמיד בטהרתה, ולעולם לא יתבטל כח המשיכה שלה לרוחניות**, הגם שהיא מכוסה בעבירות רבות מספור. אמנם לצדיק יש כח נשגב לעורר את הבת קול שיוצאת ואומרת "אפשר דאך" ואינה נותנת לאדם מנוח, אבל גם מי שלא שמע כזאת מהצדיק, אף הוא שומע במידה מסוימת אותה בת קול. תלמידי בעל התניא הבינו זאת, הם הבינו שהצדיק הצליח לעורר בו אותה בת קול, ולכן ניגשו אף הם ועוררו אותה עוד יותר, וכך הוה. הלא סיפורים כאלה רבים הם.

הנה חבר השיעור הרה"ח ר' **נחום עקיבא בריזל שליט"א** סיפר, שפעם הגיע אליו בחור אחד מהולנד רחוק משמירת תורה ומצוות לאכול את סעודת השבת. בתוך הסעודה סיפר לו סיפור זה, והסיפור כל-כך כבש את לבו, עד שהחליט מחמת כן להתקרב אל היהדות, והיום הוא אברך חשוב היושב כל היום על התורה ועל העבודה.

אלפי אנשים חוזרים בתשובה מהאי טעמא ומשליכים אחר גוים עולם מלא של תענוגים גשמיים, כי יש כח שאינו מרפה מהם ומשמיע להם בכל עת "אפשר דאך". וכפי שהוזכר בתחילה, אף האדם המיושב יש לו מלחמה, אלא שהמלחמה אצלו איננה בדברי עבירה, אלא בעניינים יותר עדינים כעצלות וקנאה. וכמותו, אף מי שנתדרדר מאוד כלפי מטה, יש לו מלחמה פנימית, כי הכח המושך אותו לרוחניות אינו נעלם לעולם. ואכן ככל שיוסיף האדם ליקח תענוגים רוחניים, כך יתחזק כח נשמתו, וממילא ייחלש כח גופו המושך אותו אל התענוגים הגשמיים. זהו כחה של ברכת אלוקי נשמה.

מאחר שאבי ידע איזו סכנה רוחנית טמונה בכך, הפציר בי ללכת לקבל ברכת פרידה מר' שלמה קארלינער. נעניתי לו כדי לרצותו. כשנכנסתי לבית מדרשו של הצדיק, עמד אז הצדיק לפני התפילה. נשארתי לעמוד ליד הפתח והנה אני רואה את הצדיק כשהטלית מונחת על כתפו והוא מתהלך אנה ואנה. זמן רב התהלך כך הצדיק, ואני כבר מיהרתי ללכת לדרכי. חשבתי לעצמי: הן כבר ראיתי את הצדיק ואוכל כבר ללכת לדרכי. התחלתי לחזור על עקבותיי, ואז התקרב אלי הצדיק במרוצה, תפס אותי בגרוני ואמר לי: אפשר דאך, אפשר דאך [אולי בכל זאת, אולי בכל זאת], והניחני ללכת לדרכי.

השר המשיך: הלכתי לדרכי, התמניתי לשר כפי שאתם רואים. דעו לכם, מיני אז כבר עברתי על כל העבירות שבעולם, אך דברי הצדיק "אפשר דאך" מהדהדות בראשי ואינן נותנות לי מנוח, והגרוע מכל – כל אימת שאני בא לעבור עבירה, הן חומסות ממני את טעם העבירה. ובכן – סיים השר בדברו אל תלמידי בעל התניא – אם אתם תוכלו להוציא מראשי את ה"אפשר דאך" כדי שאוכל להתחיל ליהנות מהעבירות, אענה לכם ואבטל את גזירת עקירת ציון רבכם.

כשמעם זאת, עמדו התלמידים כנבהלים, אולם לאחר רגעים אחדים, התעשת אחד מהם, ניגש אל השר היהודי ושאל: אפשר דאך. הוא שאל שוב ושוב: אפשר דאך, אפשר דאך... לא עבר זמן רב ולבו של השר שהיה קשה כאבן נתרכך כחמאה. לפתע הוא פרץ בבכי וביקש מהתלמידים שיעזרו לו לחזור בתשובה. מובן מאליו שאת הגזירה ביטל על אתר, אך יותר מכך הוא חזר ונתקרב לבית אבותיו עד שנהפך לבעל תשובה גמור.

מדור שבת קודש סעודת מלוה מלכה

העגל שנותר בחיים, ובזה ראו סימן מן השמים שעדיף היה כאשר שחטו עגל מיוחד לסעודת מלוה מלכה].

והנה באמת הדבר צריך ביאור, שהרי טענה חזקה טען אבימי, מה לנו להביא עגל שלם לידי הפסד, הרי אפשר להשאיר כלייה אחת מערב שבת. אכן מכאן ראייה ליסודו של רבי חנינא, שעל האדם לסדר את שולחנו אע"פ שאינו צריך אלא לכזית ואע"פ שכל השאר ילך לאיבוד, כי סידור השולחן במוצ"ש הוא כבוד גדול לשבת.

אין לו לאדם לקחת שיריים משבת ולאכלם בחיפזון, כי אם יעשה כן ייחשב כמי שבא לצאת ידי חובה בלבד, אלא יש לו להכין מאכל חדש לכבוד מלוה מלכה. והרי זה דומה למי שבא אליו אורח חשוב, שבוודאי אינו מביא לו שיריים, אלא מכין לו דג שלם הגם שהוא יודע שהאורח לא יאכל אלא המעט מן המעט וכל השאר ילך לאיבוד.

לווייה שנובעת מחיבור רגשי

והנה מדברי הגמרא אנו למדים שערך ליווי השבת בצאתה גדול מערך כיבודה ביום השביעי. והטעם מבואר, משום שביום השבת נמצאים במצב של

לעולם יסדר אדם שולחנו במוצ"ש

שנינו במסכת שבת (ק"ט, ב): אמר רבי חנינא, לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת, אף על פי שאינו צריך אלא לכזית. פירוש: אע"פ שמרגיש האדם שהוא שבע מסעודות השבת ואינו יכול לאכול יותר מכזית, מכל מקום יסדר את שולחנו כאילו הוא הולך לאכול סעודה שלימה¹⁰. כי **מכבוד השבת הוא שילווה אותה האדם בסעודה, ויגלה דעתו בסעודתו שאינו עושה זאת כדי לצאת ידי חובה בלבד, אלא הוא עושה זאת בחפץ לב.**

עוד מובא שם סיפור נורא: רבי אבהו הוה עבדין ליה באפוקי שבתא עיגלא תילתא, הוה אכיל מיניה כוליתא. כי גדל אבימי בריה, אמר ליה: למה לך לאפסודי כולי האי? נשבוק כוליתא ממעלי שבתא. שבקוהו, ואתא אריא אכליה. [לרבי אבהו היו מכינים תמיד בצאת השבת עגל חשוב מאוד, והיה אוכל ממנו רק כלייה אחת. כאשר גדל אבימי בנו, שאל את אביו: למה לך להפסיד כל כך הרבה? הלא אפשר להשאיר כלייה אחת מהעגל ששוחטים לפני שבת, אותה נאכל במוצ"ש. השאירו כלייה אחת כדברי אבימי, והגיע אריה ואכל את

¹⁰ הטורי זהב (או"ח סי' ש) מפרש הכוונה "יסדר שולחנו בפריסת מפה על השולחן ושאר מינים הנהוגים אצל לעריכת שולחן", אבל מאכלים יכין רק כמה שהוא אוכל.

קשה עלי פרידתה

כעת נבין מדוע חשוב כל-כך לסדר את השולחן במוצאי שבת, כי הנה מי שאינו מלווה את האורח כי אם לצאת ידי חובתו, סימן הוא שלכתחילה לא היה לו צורך בביאת האורח, ואפשר שאף בעיני האורח לא היה הביקור חשוב, אלא שנזדמן לו להיות בעירו וחשש שאם לא ייכנס אליו, יקפיד עליו. סוף דבר, שניהם לא ראו צורך באותו ביקור, אלא שמאחר שהגיע, הוצרך בעל הבית להראות לו פנים שוחקות ולכבדו במיני פירות ומגדים, ועכשיו שהוא כבר הולך, נגלית אבן כבידה מעל לבו, ולכן אינו מלווה אותו אלא עד מפתן הבית בלבד מחמת הענין ללוות את האורח.

אף כאן, אם אין האדם מסדר את שולחנו במוצאי שבת, הרי הוא כאומר: עד כאן הייתי מוכרח לעצור מכל עיסוקיי ולכבד את השבת, שהרי היא באה אלי בעל כרחי. אבל עכשיו שהיא יוצאת, הלא מתפנה לי זמן רב לעשות את כל הטלפונים שממתינים לי. ובכן, אקיים מצות לוויה, אחטוף ואאכול איזה כזית בחיפזון, ואולי אף אשתה כוס קפה כדי לקיים חמין במוצ"ש מלוגמא, אך מיד אלך לי לדרכי ואחזור לעיסוקיי הרבים...

מה שאין כן מי שמסדר את שולחנו במוצאי שבת שמגלה דעתו שהוא מחובר כל-כך לשבת עד שאינו יכול להפרד ממנה, והרי הוא כאומר: כשהשבת נכנסה, שמחתי עמה כל-כך, עד ששכחתי לגמרי שקיימים ימות החול, שכחתי מכל טרדותיי והתפנית ללבד את השבת ולשמוח עם הקב"ה, ועתה כשהשבת יוצאת, איני יכול להיפרד ממנה, לא מפני שאני בעל מדרגה גדול (שהרי

שבת באופן ממילא, מה שאין כן במוצאי שבת, כשהיא כבר יוצאת, אם האדם ממשיך אז ונאחז בה, הוא מגלה בכך כמה גדול חיבורו הפנימי לשבת.

הנה יש מי שמלווה את חבריו רק כדי לקיים מצות לוויה, ולכן נוכל לראותו צועד אחריו עד למפתן הבית בלבד ומיד הוא חוזר על עקבותיו. אך יש מי שמלווה את חבריו מפני שהוא קשור בו כל-כך ואינו יכול להפרד ממנו ולעצור עצמו משמוע את דברי חכמתו, כי הוא נוכל לראותו הולך אחר חבריו עד לביתו הנמצא שלושה רחובות רחוק ממנו, ועוד זאת נוכל לראותו עומד ליד ביתו וממשיך לשוחח עמו מבלי לשים לב איך השעה מתאחרת, וגם כשישים לבו שהשעה התאחרת, יפסיק את שיחתו רק מחמת ההכרח כי הוא יודע שבני ביתו מחכים לו, ויבטיח לו שימשיך לשוחח עמו באותו ענין בהזדמנות אחרת. זוהי לוויה אמיתית.

כן יש למצוא דוגמא באם ששולחת את בנה לישיבה למשך כמה חדשים, או לשנה שלימה, או לכמה שנים (כפי שהיה נהוג בדורות העבר), שהיא מלווה את בנה עד למקום האחרון שהיא יכולה ללוותו, כי קשה עליה פרידתה מבנה. זוהי לוויה אמיתית. היא לא ליוותה את בנה לשדה התעופה רק כדי לכבדו, אלא מפני שהיא מרגשת משיכה עצומה אליו באשר לא תוכל לראותו מעתה תקופה ארוכה, כי לכן היא הולכת עמו עד למקום האחרון שהיא יכולה ללכת עמו, ואף שם היא ממשיכה להסתכל עליו ממקומה, עד שהוא נעלם מעיניה.

החוצה מחמת היותו כהן. אמרו לו שאין המדובר בנפטר אלא ב'קויליטש' גדול והנרות דלוקות לכבוד סעודת מלוה מלכה. כך היתה נראית סעודת מלוה מלכה בקערעסטיר. לא סתם לצאת ידי חובה.

וכך מחויב כל אחד לסדר את שולחנו במוצאי שבת. אין צריך להמתין לשם כך לאיזו שבת מיוחדת. לא, בכל מוצאי שבת אפשר לערוך סעודה דשנה ולשיר ולנגן בכל כלי נגינה. אפשר לומר בדרך הלצה: לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת. אל תסדר עכשיו עניינים אחרים; תסדר את שולחנך... מה כבר מחכה לו לאדם בימות החול? טרדות?! כאב ראש?! למה לרוץ אליהם? ימשיך את השבת עוד מעט, ואדרבא – על ידי כן יחסוך את כאב הראש שלו, שהרי השבת היא מקור הברכה.

קדש עצמך במותר לך

אמנם סעודת מלוה מלכה אינה חובה גמורה, ועוד זאת אפשר לצאת ידי מצוה במיני תרגימא, אך אומרים לו לאדם: תהיה חכם, תכין סעודה ראויה, תשיר בה שירות ותשבחות, תשכח מכל העולם כולו. הן כך סידר הקב"ה את תורתו. הוא לא רצה שהיא תהיה 'שחור לבן' הכל אסור או מותר. לכן אמר לנו קדושים תהיו. אמנם דברים הרבה התרתי לכם, אבל תהיו פקחים ותבינו להניזור מדברים המותרים וכך תזכו גם לעולם הזה וגם לעולם הבא.

אכן מהאי טעמא מסוגלת כל-כך סעודת מלוה מלכה לישועות ורפואות. וכן יצא מפי קודש הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א¹¹ שאכילת סעודת מלוה

הגמרא אינה מדברת לבעלי מדרגה דווקא שאינם ישנים כל ליליא דשבת מרוב געגועים, אלא היא מדברת לכל אחד), אלא מפני שהשבת היא ידיד קרוב שלי וכל-כך נעים לי, לכן אסעוד סעודת מלוה מלכה יחד עם חברים מקשיבים, יחד נספר סיפורי צדיקים, ונראה איך הצדיקים יכולים היו להאיר את הנשמה באופן שתמאס לגמרי את ימות החול... איני רוצה להיכנס לימות החול... מה יש לי מימות החול? הלא אועיל לעצמי הרבה יותר כאשר אשאר אחוז ודבוק בשבת קודש...

כך נהגו רבותינו

שוחטים עגלא תילתא לכבוד מלוה מלכה, מבשלים, מטגנים, אופים. לא שיריים, עכשיו מתחיל דבר חדש. וכך עשו חסידים ואנשי מעשה. אלו סעודות היו הללו עורכים למלוה מלכה... אלו סעודות היה הרה"ק רבי ישעיה'לה מקערעסטיר זי"ע עורך למלוה מלכה... אלו ישועות היה פועל בהן... אנשים היו נוסעים אליו למלוה מלכה שלו ברכבת (באן - train), כי היו יודעים שהיא נמשכת עד אור הבוקר. אין ימות החול. ימות החול אינם קיימים...

הרה"ח רבי לייבל דרוק שליט"א מחברי השיעור סיפר מה ששמע מחותנו בשם אביו הרה"ח רבי חיים יצחק כהן זצ"ל אשר היה נוהג להשתתף באותן סעודות מלוה מלכה בקערעסטיר, שכאשר הגיע לשם לראשונה, ראה כמין גוף של אדם שוכב על השולחן ועליו פרוס מפה לבנה ונרות דלוקות סביב סביב לו. בטוח היה שזה נפטר, ומיד התחיל לברוח

¹¹ כתוב בספר 'דברי יצחק' להגה"ק רבי יצחק אייזק ווייס זצ"ל אבד"ק סוואליווע וראב"ד מונקאטש. ומובא

מלכה היא סגולה ללידה קלה.

קדושת שבת קביעה וקיימא

כעת נעמיק יותר: הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספרו "פרי צדיק" (קדושת שבת מאמר ד) כתב בפירוש מה שאמרו חז"ל (פסחים ק"ז, ב) "שבת קביעא וקיימא" שקדושת שבת קיימת גם בימות החול, אלא שהיא מכוסה, ודימה אותה לקדושת בית המקדש שהיא קיימת אף היום כשמקום המקדש שומם, כדאיתא במסכת מגילה (כח, א). וכפי שבענין המקום, הקדושה קיימת אע"פ שהוא שומם אלא שהיא בהעלם, כך בענין הזמן, הקדושה קיימת גם בימות החול, אלא שהיא בהעלם.

מבאר רבי צדוק הכהן: סעודת מלוה מלכה נקראת סעודתא דוד מלכא משיחא, והטעם, כי הנה דוד המלך הקים עולה של תשובה, וכדאיתא במסכת ע"ז (ד, ב) שדוד המלך לא היה ראוי לאותו מעשה דאורייה ובת שבע, אלא להורות תשובה ליחיד. כי הנה כל אחד מאבות האומה, היה לו נסיון אחר לפי שורש נשמתו. ולמשל, יוסף הצדיק נעמד בפני נסיון של אשת פוטיפר, מפני שזה היה שורש נשמתו, ועל ידי הנסיון הוציאו לפועל ומאז נעשה לנו השורש ומורה הדרך בענין זה. אף דוד המלך נעמד בפני נסיון של תשובה, מפני שעליו הוטל התפקיד ללמדנו איך חוזרים בתשובה, ולכן נבחר הוא דווקא לדבר זה, ולא אחרים שקדמו לו בהרבה, מפני שזה היה תפקידו מחמת שורש נשמתו – להשיב דברים לשורשם, דהיינו לקחת בני אדם תועים ולהראות להם הדרך לשוב

לשורשם. ובלשון רבי צדוק הכהן: להורות דאפילו פושעי ישראל אי אפשר להם לנתק עצמם מהשורש לגמרי.

סעודת מלוה מלכה מחזירה את האדם לשורשו

והנה שבת היא הזמן המסוגל להחזיר הבנה זו בנפש שאפשר לחזור אל השורש, וסעודת מלוה מלכה היא על דרך סעודת אסרו חג שהוא לאסור ולקשר קדושת החג להיות יחד עם שאר ימי השנה, ובקשר אחד, כדי שתהיה בהם שייכות לאותה קדושה שקלטו בחג, וכן השבת עם ימי המעשה, ועל כן צריך לזכרו בכל יום ומחד בשבא לשבא, להרגיש גם בהם הרשימו דקדושת שבת, דעל ידי הרשימו הנשאר בו מקדושת שבת העבר, הוא יכול לעשות הכנה בקרבו לקבל קדושת שבת הבאה ביתר שאת, וכן על דרך זה להיות מוסיף והולך בכל ימי חייו, ואשרי הזוכה לכך ולטעום בלב באמת ככל האמור. הוי אומר: סעודת מלוה מלכה ממשכת את הידיעה שכל התענוגים הגשמיים הם הבל הבלים, ולעומת כן, התענוגים הרוחניים אותם טעמו בשבת קודש, הם תענוגים אמיתיים – נצח נצחים. וכאמור, סיבת הדבר שסעודת מלוה מלכה פועלת זאת, היא מפני שבאותה שעה כבר מותר לו לאדם מצד הדין להתפנות לעסקיו, וכיון שהוא בוחר לשבת סביב השולחן הערוך יחד עם חברים מקשיבים ולספר סיפורי צדיקים, הוא מחדיר בנפשו את הידיעה שהתענוג נמצא בעולם שכולו שבת

אתר ריקנית, לכן יסדר שולחנו במוצ"ש שיהיה מקום שתחול הברכה עליו, ויהיה עמו קשר יום השבת בכל השבוע בכל מעשי ידיו, ולזה נקראת מלוה מלכא, מלוה פירושו מחבר, כמו הפעם ילוה אישי אלי, ופירושו מחבר המלכה עמו כל השבוע.

הוי אומר: הברכה שהאדם מעורר בשבת, חלה עליו במוצ"ש, ולכן אם יסתלק מיד בצאת השבת וילך למלאכתו, לא תוכל הברכה לחול עליו. והרי זה דומה למה שכתבו הספרים בענין מי שעשה את כל עבודת התפילה, קרבנות, קטורת, פסוקי דזמרה, קדיש, ברכו, ברכות ק"ש, סמיכת גאולה לתפילה וכו', אם לאחר מכן יסתלק מיד, לא יוכל השפע לבוא עליו. לכן מגיע לאחר התפילה אשר ובא לציון וקדיש, שיר של יום וקדיש, קטורת וקדיש, עלינו לשבח וקדיש, הכל כדי שהשפע שנתעורר בעת התפילה יוכל לחול אז על המתפלל. כן המשיל זאת הגה"צ רבי משה וואלפסאהן שליט"א¹² למי שמבקש תמיכה מגביר, ובעת שהגביר מכין לו את הנדבה, הוא פונה והולך לו.

לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת. אם רוצה הוא שיחול עליו השפע שנתעורר בשבת, עליו לערוך מלוה מלכה מכובדת ולא רק כדי לצאת ידי חובה. ואע"פ שהוא עסוק למעלה ראש, אל יוותר על כך, שהרי מעולם לא הפסיד אדם מחמת כן.

היחוד הנעשה במוצאי שבת

בענין זה יש לציין למה שכתבו

באופן שהיא תישאר אצלו עד לשבת הבאה.

למלא את הבית בקדושת השבת

הדבר צריך חיזוק גדול, כי ישנם מקומות שבהם נשכחה מצות סעודת מלוה מלכה לגמרי, ונראה אצלם כאילו סעודת מלוה מלכה היא ענין שמקיימים אותו רק כדי להתרים נדיבים או אם מזדמנת שמחת שבע ברכות. לא, לא, סעודת מלוה מלכה אינה קשורה לכלום, כי אם לשבת קודש. אכן רבים נוהגים להתאסף עשרה או עשרים אנשים כל מוצ"ש בבית אחר ולערוך סעודת מלוה מלכה, ורואים ישועות גדולות. אין זו סגולה חדשה. אלא כך הוא מפורש בכל ספרי החסידות, שעל ידי סעודת מלוה מלכה בדיבוק חברים, אפשר להמשיך ישועות הן בענייני פרנסה הן בענייני בריאות, ואף גם בענייני חינוך הילדים. הלא כל אחד זקוק לסייעתא דשמיא עצומה כדי לזכות את בניו הולכים בדרך התורה והמסורה, אי אפשר לתת לבית להתנהל באופן של חולין, ואם כן הבית זקוק למלוה מלכה כדי למלאות את חלל הבית בקדושת השבת למשך כל ימות החול.

בסעודת מלוה מלכה חלה ברכת השבת

בדרשות ה'חתם סופר'¹³ (ח"ג קב, ב) כתב: טעם סעודת מוצ"ש נראה משום דמברכת שבת תתברך כל השבוע, כידוע ממה שכתבו הספרים מזה, ואין מצוה נקראת אלא למי שגומרה, ואם כן לאחר שגמר מצות שבת כראוי, ואין הברכה חל על

¹² משגיח רוחני דשיבת 'תורה ודעת' רב ומורה דרך לקהילות 'אמונת ישראל' בארה"ק ובארה"ב.

מה מביא הפסוק את שם הראשון 'לוז' ומה מרמז בזה השם הראשון, ולמה לא קרא לו בשמו שקרא לו יעקב. ובפרט שהשי"ת אמר לו (שם פסוק א) "קום עלה בית א-ל ושב שם".

ה'מאור ושמש' מאריך שם הרבה בכמה יסודות, ותוכן דבריו שצדיקים בעבודתם מרגילים עצמם שלא ליטול שום תענוג מתענוגי העולם הזה, וזאת על ידי שהם מתבוננים בתענוגים הגשמיים ומבינים שמקורם בתענוגים הרוחניים, כי אז הם בוחרים לקחת את התענוגים הרוחניים חלף התענוגים הגשמיים.

אחר כך כתב ה'מאור ושמש' בלשונו: והנה באדם יש עצם קטן הנקרא לוז שלא נהנה מעץ הדעת, לפי שאין לו שום הנאה ממאכל כל ששת ימים, רק מסעודת מוצאי שבת, כידוע (וכבר הביאו ה'בית יוסף' בסימן ש'), והוא חי לעולם, וממנו יהיה תחיית המתים לכל הגוף לעתיד לבוא, ויהיה כחמירא (כשאר) לעיסה, כדאיתא בזוהר הקדוש (פרשת נח ט א).

והנה, מי שלא נהנה מעולם הזה, רק שמביט אל רוחניותו של כל הדברים, נקרא גם כן 'לוז', שהוא במדרגת עצם לוז הנ"ל [כי כל כמה שהאדם מוסיף להתדבק בתענוגים הרוחניים, הוא נעשה יותר דבוק למקור החיות]. ומי הוא שיכול להתפאר בכך שלא נהנה כלל כל ימיו מעולם הזה, רק מצינו כן גבי רבינו הקדוש [כדאיתא בכתובות (קד, א) שרבינו הקדוש קודם מותו זקף עשר אצבעותיו למעלה והעיד על עצמו

המקובלים¹³ שבמוצאי שבת נעשה יחוד בין הקב"ה לישראל כפי שלא נעשה במשך כל יום השבת.

והנה במושכל ראשון הדבר מעורר פליאה, היתכן שבמוצ"ש יהיה היחוד יותר גדול מביום השבת עצמו? אך לאחר שראינו את דבריהם הקדושים של רבי צדוק הכהן ושל ה'חתם סופר', נוכל להבין שפיר שהיחוד יותר גדול במוצ"ש משום שאז יש שמים וארץ. בשבת קודש האדם נמצא לגמרי בעולם הבא ואין זה חכמה כל-כך, אך במוצ"ש שהוא כבר נמצא בימות החול, כשהוא לוקח את קדושת השבת וממשיכו לתוך ימות החול, זאת על-ידי שהוא כופר בימות החול ועדיין הולך עם השטריימל חבוש על ראשו ויושב ואוכל כאילו כל מלאכתו עשויה, הוא מחבר בזה שמים וארץ.

עצם הלזו נהנה רק מסעודת מלוה מלכה

עוד יש להביא בענין זה את דברי ה"מאור ושמש" (פרשת ויחי) על הפסוק "ויאמר יעקב אל יוסף א-ל ש-די נראה אלי בלזו בארץ כנען ויברך אתי". וזה לשונו: יש לדקדק, למה לא כתיב 'נראה אלי בבית א-ל', כמו שקרא לו יעקב שם המקום, כדכתיב בפרשת ויצא (בראשית כח, יט) "ויקרא את שם המקום ההוא בית א-ל ואולם לזו שם העיר לראשנה". גם בפרשת וישלח יש לדקדק, דכתיב (בראשית לה, ו) "ויבא יעקב לזוה אשר בארץ כנען הוא בית א-ל", לענין

¹³ משנת חסידים מסכת האצילות דערבית פ"ו מ"ב; מהרח"ו במחברת הקודש; הגה"ק מבוטאשטש זיע"א בדעת קדושים.

כפי שיש אנשים שאינם מסכימים לאכול רק מהכשרים מסוימים, כך עצם הלז אינה מסכמת לאכול משום הכשר, כי אם מסעודת מלוה מלכה. זה מראה לנו כמה חיות יש בסעודה זו, והיינו כאמור, כי **בסעודה זו האדם מכריז בפני כל עם ועדה שהוא בועט בתענוגי העולם הזה ורוצה להשאר אחוז דבוק בשבת קודש.**

כוחה של עצם הלז להחיות מתים

והנה לזו זה יש בכוחו להחיות את המת, דהיינו להפוך את האדם לאיש מלא חיות. **היושב בסעודת מלוה מלכה עם יהודים יראים ושלמים ושואב עוד אמונה ועוד יראת שמים, זוכה ונעשה איש מלא חיות.** וכפי שה'מאור ושמש' הביא מהזוה"ק, שהלז הוא כחמירא לעיסה, כשאור המגביהה את העיסה עוד ועוד. וכבר מובא יסוד זה **במדרש רבינו בחיי** (פרשת ויצא), וזה לשונו: ואלם לז שם העיר לראשונה. המקום שקראו בית א-ל והוא ירושלים, מה היה הצורך להודיענו שנקרא לז מתחילה, ומה תועלת המגעת אלינו מזה. ויתכן לומר כי בא הכתוב לרמוז לנו בשם הזה, כי מזה התחיל העולם להשתכלל ולהתחדש, והנה הוא ראשית הבריאה והחדוש, ועל כן גילה לנו כי שם העיר לראשונה לז, מלשון "לזו השדרה", שממנו עתיד להתנער ולהתחדש ולהברא לתחיית המתים, כי כשם שפלא החדוש הזה היה משם, כך פלא של תחיית המתים יתחיל משם. המשך יבוא אי"ה.

של נהנה מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה], ומכל שכן יעקב אבינו שהיה המובחר שבאבות, ורבינו הקדוש היה רק ניצוץ ממנו¹⁴.

ולזה כתיב לעיל בפרשת וישלח ויבא יעקב 'לזזה' כנזכר לעיל, דהיינו שבא במדריגת 'לז' כנזכר לעיל, הגם שהיה בארץ כנען ששם כל תאוות עולם הזה בכל מיני יופי והידור מכל ארצות שבעולם, אף על פי כן לא הביט רק אל רוחניות של כל דבר ודבר כנזכר לעיל, והיה דבוק באלוקים חיים כנזכר לעיל.

סעודה שאין מעורב בה רע

ביאור דבריו הקדושים בקצרה: מאז חטא עץ הדעת, המאכלים מעורבים מטוב ורע, וכשהאדם אוכל אותם שניהם נכנסים בו, ולכן המיתה שולטת בו. ורק הצדיקים שאינם נהנים כלל מהגשמיות שבמאכלים ונהנים רק מהרוחניות שבהם, רק הם אין המיתה שולטת בהם. ואלם אף האדם הפשוט יש בו עצם אחת שאינה נהנית מהחלק הרע שבמאכלים, וזו עצם הלז, והסיבה שאינה נהנית מהחלק הרע, מפני שאינה נהנית כלל מהמאכלים בימות החול, כי אין לה שייכות לחטא עץ הדעת. היא נהנית רק מסעודת מלוה מלכה, כי **במאכלים הנאכלים בסעודת מלוה מלכה אין חלק רע, שהרי מהותה של סעודה זו היא לכפור בתענוגי העולם הזה, לכפור בימות החול, לכפור בהשתדלות האדם, וכאשר האדם אוכל סעודה זו, אז עצם הלז מתעוררת ונהנית מן האוכל.**

¹⁴ ולכן אמרו חז"ל (תענית ה, ב) יעקב אבינו לא מת.

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זיע"א

נסתלק לגנוי מרומים ה' בניסן ה'תקפ"ה

הצדיק מהדרר בשלום ביתו

ואותן הגישה לבעלה. סובב הצדיק את ראשו אל האיש ואמר: "ראית? ! הגם שידעתי את אשר עשתה לי אשתי, לא עוררתי מהומה ולא אמרתי לה כלום כדי שלא לגרום פיבוד בינינו. אף אתה ראוי לך לוותר מעט על החומרות כדי שלא לגרום פיבוד בינך לבין אשתך".

בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך

הצדיקים העידו שבעת הסתלקותו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א, חילק את אבריו לתלמידיו, ואת פיו נתן ל'אוהב ישראל' מאפטא. נלמד אפוא מעט מספרו הקדוש "אוהב ישראל" ובוודאי יועיל כוח פיו להלהיב את לבבנו לעבודת ה'.

וזה לשון קדשו על מה שאומרים בהגדה "יכול מראש חודש, תלמוד לומר בעבור זה, בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך": הנה באמת אף אם התינוק שואל את האב שאלה זו בשאר ימות השנה, אז יכול האב גם כן להשיב להבן כפי הכתוב בתורה. אך דהתורה הקדושה מורה לנו דכל ימות השנה אף אם יאמר להבן הסיפור יציאת מצרים לא יהיו אז הדברים מתיישבים בלבו ולא יכנסו באזניו, כי זה תלוי באמונת הלב ולא כל מוחא סביל דא. וזהו שאמרה לנו התורה 'בעבור זה', ודרש בעל ההגדה לא

הרה"צ רבי מרדכי חיים סלונים זצ"ל היה מספר: באחד מערבי הפסחים הקישו על דלת ביתו של הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זיע"א לבקש ממנו עבור קמחא דפסחא. הרבנית הצדקנית פתחה את הדלת ובלא משים הושיטה להם את מצותיו היקרות של בעלה, אשר נאפו בכל ההידורים ובכוונות וייחודים נשגבים. כששמה אל לבה מה עוללה לבעלה, לקחה מצות פשוטות והניחה אותם תחת אותן מצות כאשר היא אוחת בפלך השתיקה ואינה מספרת כלום לבעלה. בהגיע ליל הסדר, בירך הצדיק על מצות אלו ואכלם בשמחה רבה כאילו לא ארע מאומה.

באח מימי הפסח בא יהודי אחד אל הצדיק ושפך את לבו על שנעשה פיבוד לבבות בינו לבין אשתו. כשנשאל מהצדיק מה גרם לפיבוד זה, השיב שהיו לו הרבה חומרות לפסח והיא לא הסכימה לנהוג בהן. ביקש הצדיק שיכניסו את הרבנית החדרה. כשנכנסה פנה אליה ושאל: "אלו מצות הגשת לי?" נכלמה הרבנית ונאלמה דום. אך הצדיק עודדה באמרו: "יודע אני את כל אשר נעשה ואינני ברוגז עלייך. אל תחששי אפוא וספרי". סיפרה האשה שכאשר נודע לה שהושיטה את המצות המהודרות לגבאי הצדקה, הכניסה תחתיהן מצות אחרות

באמת נס ופלא. אבל בפעם שני אז יוכל להיות זה הדבר בנקל לעת שיצטרך לבני ישראל בכלל או לאיזה איש פרטי, כי כבר נפתח השער והמקור מאותו דבר בפעם הראשון.

ועל פי זה תבין מה שמצינו בפקידת עקרות שהתורה הקדושה כתבה (בראשית כא, א) 'וה' פקד את שרה', והוא באמת נס ופלא גדול. ואחר כך מצינו שנפקדו כמה עקרות ולא חשב התורה הקדושה אותם שוב לנס, כמו רבקה אמנו שהיתה עקרה ונפקדה על-ידי תפלת יצחק, וכן רחל אמנו היתה עקרה ונפקדה, וכן חנה אשת אלקנה היתה עקרה ונפקדה. וכמו כן מצינו בקריעת ים סוף, שאנו אומרים שירה על נס גדול כזה, ואחר-כך מצינו שהעביר יהושע את כל ישראל בתוך הירדן, וכן רבי פינחס בן יאיר גבי נהר גינאי (חולין ז, א).

אמנם שורש הדבר הוא **דכל זמן שלא נפתח השער מזה הדבר** כמו פקידת עקרות וכדומה אז לאו כל אדם זוכה שיפתחו לו השער הזה. אך אברהם אבינו ע"ה בגודל צדקתו ואהבתו לה' יתברך לאין שיעור וגבול זכה להנס גדול כזה ופתח לו ה' יתברך את השער ונפקדה אשתו. וכיון שכבר פעל אברהם פעם אחד פתיחת השער וצינור הלזה, אז בקל יוכלו הדורות הבאים אחריו לעורר עוד אותו נס לעת שיצטרכו להכליל או אפילו לאיש פרטי. וכמו כן בקריעת ים סוף שהוא נגד הטבע רק משה רבינו ע"ה וששים ריבוא מישראל פעלו דבר זה ושוב אחר-כך לא מיקרי זה נס גדול מה שהעביר יהושע את כל ישראל בתוך הירדן, וכן רבי פינחס בן יאיר.

נמצא דכשהצדיק מתפלל לה' יתברך

אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך, רוצה לומר בליל פסח שאז מתגלין הארת המוחין אשר רומזין לזה המצה והמרור, ובזה הלילה מתגלה אור השכל והאמת והאמונה וחופף בלילה הזה על כל זרע ישראל, ואז כשתשיב לבנך תשובה זו ותגיד לפניו כל הסיפור הלז, אז בוודאי יכנסו דברי האב באזני הבן ויאמין באמת ביציאת מצרים. מה שאין כן בשאר ימות השנה, שאז החשכות גוברת בעולם, על ידי זה לא יוכל הבן לקבל דברי אביו ולהאמין בהם. ויהי רצון שיקוים בנו במהרה בימינו כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות אמן.

דבריו אלו של הרב מאפטא נחוצים לנו מאוד, כי הנה רבים השואלים בלבם: מה לנו לספר לבנינו בליל הסדר סיפור יציאת מצרים, והלא הם כבר יודעים אותו בעל-פה זה עידן ועידנים ממה ששמעו בבית תלמודם במשך השנים? אך לדברי הצדיק, לב הבנים נפתח לרווחה דווקא בליל הסדר, כי אז אור השכל והאמת והאמונה חופף על כל זרע ישראל, וכאשר יספרו להם אז סיפור יציאת מצרים, יאמינו בהם כפי שלא יאמינו בהם כאשר מספרים אותו להם בימות השנה.

ביוון שנפתחו השערים נפתחו

עוד כתב בפרשת בחקותי על הפסוק "ונפלו אויביכם לפניכם לחרב (כו, ח): תיבת לחרב הוא מיותר דמאי נפקא לן בזה שיפלו על ידי חרב או על ידי דבר אחר? ונראה לפרש דשורש הדבר הוא, דלא מיקרי נס ופלא רק בפעם הראשון כשעושה ה' יתברך איזה דבר פלא שלא על פי הטבע, בעצמו או על ידי נביא וצדיק, זהו הנקרא

ימות השנה, כל שכבר נפתחו שערי ישועה אלו על-ידי הצדיקים, כבר קל יותר לפתוח אותם בזמנינו.

חרב לא יחסר בארצכם

והנה בספר "נחלת יהושע"¹⁵ הביא דיבור זה מרבו, והוסיף עליו לאמור, כי על פיו יובנו דברי התרגום על פסוק אחר בפרשת בחקתי (כו, ו): "וחרב לא תעבור בארצכם" - ודקטלין בחרבא לא יעדון בארעכון. כי הנה "לא יעדון" פירושו "לא יחסר", כמו "לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה" (יומא נג, ב), ואם כן פירוש הפסוק על-פי התרגום הוא, שלא יחסר חרב בארצכם, והוא לכאורה היפך משמעות הכתוב.

אך הפירוש הוא על-פי האמור, שלאחר שיפלו אויביכם לפניכם, תהיה נפילה זו לכם לחרב ומעתה לא תחסר לכם חרב בארצכם, כי תנצחו מאז והלאה את אויביכם בנקל.

ועל פי זה הוא מבאר גם מה שאמרה לו אשתו של המן להמן: "אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפול לפניו לא תוכל לו, כי נפול תיפול לפניו". התכוונה לומר: אם כבר נפלת פעם אחת, אין לך תקווה יותר, כי **שערי הישועה כבר נפתחו לו למרדכי, וכיון שנפתחו נפתחו.**

שיפלו שונאיו והקב"ה שומע תפלתו ועושה נקמה בהם, אז לא די זאת שהפעולה הזאת מועיל בשעת מעשה, רק שהנפילה שמפיל ה' יתברך את השונאים נעשה כחרב לדורי דורות. ובכל עת שיצטרך זה הדבר לכלל ישראל או אפילו לאיזה איש פרטי, אז בנקל לעורר נפילה הראשונה, שגם אז בכל דור ודור יגיע להם נפילה גדולה. ואם כן הנפילה הראשונה פועל שתי פעולות, בשעה זו ואחר-כך לדורות. וזה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קמט, ו) "וחרב פיפיות בידם", שיש לחרב שתי פיות, היינו שהורגת שתי פעמים. וזהו שאמר הכתוב 'ונפלו אויביכם לפניכם לחרב', רוצה לומר אותה הנפילה שיפלו השונאים, יהיה אצלכם לחרב, היינו שבכל עת שייצר לכם משונאים, אז תעוררו הנפילה הראשונה ותהיה נפילה הראשונה כחרב ויהרוג אותם.

בדבריו אלו נתן לנו הצדיק חיזוק רב, כי באמצעותם אנו משכילים להבין שכל הצרות השונות והמשונות שפקדו אותנו במשך הדורות פתחו לנו שערי תשועה על-ידי תפילת הצדיקים, עד שהיום כבר עולה בידינו לפתוח כל אותם שערים בקלות בכוא עלינו ח"ו צרה או מצוקה. ואם אמנם החגים והמועדים מסוגלים ביותר לפתוח בהם שערי ישועה, מפני שבהם מתעוררים הניסים שנעשו בימים ההם, מכל מקום גם בשאר

זכות הצדיק יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

¹⁵ להרה"ק ר' יהושע העשיל אפרתי מחאליוב תלמידו של ה'ארה"ב ישראל' מאפטא זיע"א.

לע"נ
הרה"ח ר' יעקב שמואל
בן ר' אלטר אהרן ז"ל
נלב"ע ה' ניסן

נדבת בניו
הר"ר ישכר בעריש פרייליך הי"ו
חבר ועד הפועל

ואחיו
הר"ר משה יואל פרייליך הי"ו

האיד המזדה

השנה זה בידך!

עורך לכך וקבע
לימודך בספרי
החדש הבינני

**פסח
ל"ג בעומר
שבועות**

שנערך מתוך
שיחותיו של
**הרב שמעון
שפיצער
שליט"א**

להגיע לחג
הפסח מתוך
ישוב הרעת

לזכות להתעלות
אמיתית בליל
הסדר

לעבוד את ים
הנסיגות באור
הבטחון

לשיר שירך
בשמחה על
קושי השיעבוד

להתחבר להתנא
רשב"י ביום ל"ג
בעומר

לקבלת התורה
ולהתקשר אליה
בחג השבועות

כמו כן ניתן לשמוע את שיעוריו ושיחותיו
של הרב שמעון שפיצער שליט"א
בקול הבינני בא"י בטלפון: 072-257-7786
בקול הבינני ארה"ב בטלפון: 718-686-8300

רצות: 'היכל תורה'
ש"י ממלכת יהודה 'עון החרד' מוקד ההזמנות
בא"י: 1800-22-55-66
U.S.A.: 718-437-0054
ובחגיגות ספרים המובחרות